

« ONEINDIGE WAARDIGHEID »

OP 10 december 1948 namen de Verenigde Naties de *Universele Verklaring van de Rechten van de Mens* aan. Zij gaat terug op de fameuze *Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen* die door de Franse Revolutie werd afgekondigd in 1789. Beide documenten zijn gebaseerd op de ideeën van de Verlichting (Rousseau, Montesquieu, Locke) en zijn wezenlijk antigodsdienstig: het is niet langer God die soeverein is, maar de Mens, het menselijke individu dat het recht opeist om zichzelf in alle vrijheid te kunnen ontplooiën.

Men zou denken dat deze kaakslag in het goddelijke Gelaat voor de Kerk onaanvaardbaar zou zijn. Toch heeft sinds het Tweede Vaticaans Concilie nagenoeg *iedereen* in de Kerk – pausen, kardinalen, bisschoppen, theologen, priesters en gelovigen – zich blijkbaar geschaard achter de Verklaring van de Rechten van de Mens, die beschouwd wordt als een afspiegeling van het Evangelie.

Ter gelegenheid van de 75ste verjaardag van de VN-Verklaring publiceerde kardinaal Fernández, prefect van de dicasterie voor de Geloofsleer, op 2 april jl. een document met de titel *DIGNITAS INFINITA*, « Oneindige waardigheid ». De hoofdbe-doeling ervan is om « *het onontkoombare karakter van het concept van de waardigheid van de menselijke persoon binnen de christelijke antropologie (menskunde) te onderstrepen* ». Het Vaticaan wil de “oneindige waardigheid” van de menselijke persoon verheerlijken en rechtvaardigen en alles wat daarmee in strijd is aan de kaak stellen.

De drie herdertjes van Fatima op 13 juli 1917, met van afschuw vertrokken gezichten vlak nadat Onze-Lieve-Vrouw hun de hel getoond had. « Zij opende haar handen en wij zagen een geweldige vuurzee en in dat vuur ondergedompeld de duivels en de zielen van de verdoemden. Deze zagen eruit als transparante gloeiende kolen met menselijke vormen. Zij dreven in de vuurgloed onder kreten en zuchten van pijn en wanhoop, die ons deden huiveren en rillen van ontzetting. »

Volgens de grote kerkvader Sint-Augustinus « *hebben twee vormen van liefde elk hun eigen stad gebouwd: de Liefde tot God die leidt tot misprijzen voor zichzelf en de eigenliefde die leidt tot misprijzen voor God.* » Er is geen tussenweg. Wij zijn slechts stof en as en danken alles aan de genade van de goede God. De zelfverheerlijking, de liefde voor zijn eigen persootje en zijn eigen waardigheid voert echter onvermijdelijk tot misprijzen voor God, voor Jezus Christus die onze Koning is, voor zijn heilige Moeder die het tabernakel van de H. Geest is. Heel de tekst van Fernández, die goedgekeurd werd door paus Franciscus, ademt dat beledigende misprijzen uit.

EEN OCEAAN VAN VUUR

In verband met de documenten van Vaticanum II zei abbé de Nantes dat « *het Concilie er een gewoonte van maakte om ons vanaf de eerste woorden met een of ander groot principe te overdonderen, zonder daarvoor een referentie, een bewijs of een argument te geven. Overweldigd door die totaal onverwachte bewering vergeten we om te reageren en slikken we ze als zoete koek.* » Met *DIGNITAS INFINITA* is het niet anders:

« *Een oneindige waardigheid, onvervreemdbaar in zijn essentie, behoort toe aan iedere menselijke persoon, ongeacht de omstandigheden en in welke toestand of situatie hij zich ook bevindt* » (nr. 1).

In elke toestand of situatie? Behouden de zielen van de verdoemden die Lucia, Francisco en Jacinta zagen, ondergedompeld in een oceaan van vuur

waar ze eeuwig zullen lijden voor hun zonden, deze *oneindige waardigheid*? Als je denkt aan de hel die Onze-Lieve-Vrouw haar kleine vertrouwelingen wilde laten zien, is dat genoeg om dit document en de hele “eredienst van de mens” die paus Paulus VI aan het eind van het Tweede Vaticaans Concilie in de Kerk heeft ingevoerd, te veroordelen.

Niettemin gaat de tekst verder: « *Dit principe, dat alleen door de rede volledig kan worden begrepen, is de basis voor het primaat van de menselijke persoon en de bescherming van zijn rechten. In het licht van de Openbaring bevestigt de Kerk op absolute wijze deze ontologische waardigheid van de menselijke persoon.* » Ontologisch betekent wezenlijk: die waardigheid behoort tot het wezen zelf van de mens.

« *Vanaf het begin van haar missie heeft de Kerk, geleid door het Evangelie, getracht de vrijheid te bevestigen en de rechten van alle mensen te bevorderen* » (nr. 3). De H. Petrus, de H. Paulus en de andere apostelen bezorgd om de rechten van alle mensen te bevorderen...? Ze hadden genoeg om handen om aan alle schepselen het Koningschap van Christus over heel de wereld te verkondigen, tegenover de heidenen met hun afgoden en de Joden die Hem gekruisigd hadden!

In een voetnoot bij de tekst lezen we: « *Als we alleen naar de moderne tijd kijken, kunnen we zien hoe de Kerk steeds meer de nadruk heeft gelegd op het belang van de menselijke waardigheid.* » De schrijvers van deze Verklaring zijn voorzichtig genoeg om alleen naar de moderne tijd te kijken, want nooit tevoren in de geschiedenis heeft de Kerk de revolutionaire verheerlijking van de menselijke waardigheid haar steun gegeven. De eerste paus die dat wél deed, en die in de voetnoot trouwens wordt aangehaald, is Leo XIII met zijn encycliek *RERUM NOVARUM*; dat was een eerste tegemoetkoming aan de socialistische eisen van die tijd (cf. broeder Pascal van het H. Sacrament: *Léon XIII, pape libéral? Non, révolutionnaire!* in *IL EST RESSUSCITÉ!* nr. 56, april 2007, p. 21).

DIGNITAS INFINITA voert dan het “moker-argument” aan, namelijk het gezag van “de H. Paulus VI” en “de H. Joannes-Paulus II”, die beiden inderdaad overvloedig spraken over de menselijke waardigheid. Dat is precies waar de stichter van de KATHOLIEKE CONTRAREFORMATIE IN DE 20STE EEUW hen canoniek van beschuldigde: het vervangen van de aanbidding en verering van onze Drie-heilige God door de cultus en de dienst van de Mens in de Kerk die aan hen onderworpen was. Joannes-Paulus II beweerde deze twee erediensten met elkaar te verzoenen door een ware *gnosis* te ontwikkelen – grotendeels hernomen in het document van kardinaal Fernández – die van de mysteries van onze heilige godsdienst evenveel openbaringen maakte van de onvergelykbare waardigheid en transcendentie van de mens.

In zijn *Aanklachtenboek* tegen paus Joannes-Paulus II schreef abbé de Nantes in verband met het boek *N'ayez pas peur. Dialogue avec André Frossard*:

« *Dat een filosoof de transcendente aard van de menselijke persoon bevestigt en dus de ongevenaarde waardigheid van elke mens en van alle mensen, is absurd, onwerkelijk en onuitvoerbaar; het zijn zulke theorieën die het beroep van filosoof vandaag de dag tot een lichtzinnig en misprezen beroep maken.* »

« *Dat een priester, een theoloog, transcendentie en koninklijke waardigheid toekent aan de mens, aan elke mens, op natuurlijk en bovennatuurlijk vlak, zonder enige andere oorzaak of voorwaarde dan mens te zijn en zichzelf te zijn, is al veel verontrustender. Dit is duidelijk niet katholiek. Het is ook niet christelijk, zelfs niet Bijbels en helemaal niet religieus. Want voor elk normaal functionerend verstand is het God die transcendent is; het woord werd uitgevonden om Hem aan te duiden! En het is God die Koning is voor elke gelovige ziel.* »

« *Wanneer dan de Paus, de opvolger van de H. Petrus, de Opperherder van de katholieke Kerk, de Plaatsbekleder van Jezus Christus, diezelfde Heer Jezus, Zoon van God en Verlosser, van wie hij de gevolmachtigde is, herleidt tot de rol van getuige, profeet, priester en martelaar van de transcendentie en het koningschap van de Mens, dat hij Hem verlaagt tot het niveau van welke mens dan ook of gelijk welke mens tot Christus' niveau verheft: dat is zo enorm, zo onbegrijpelijk, zo schandalig, zo goddeloos en zo godslasterlijk, zo suïcidaal en ondermijnend voor de hele menselijke orde en de hele christelijke orde – om het in een notendop te zeggen, zo ANTICHRISTELIJK – dat je het keer op keer herleest en jezelf ervan overtuigt dat je het verkeerd begrepen hebt, dat er een andere betekenis moet zijn voor de woorden die je gelezen hebt en dat zoiets niet mogelijk is, dat het te vreselijk is om waar te zijn... » (*LIBER ACCUSATIONIS SECUNDUS*, p. 11).*

Het feit dat abbé de Nantes nooit een antwoord of een sanctie kreeg voor deze beschuldigingen, niet tijdens het leven van Paulus VI en Joannes-Paulus II en niet ten tijde van hun processen tot heiligverklaring, is genoeg om hun verheffing tot de eer van de altaren ongeldig te maken en bewijst de juistheid van de beschuldiging van geloofsafval: de verheerlijking van de Mens en zijn onvervreembare waardigheid is een afgoderij die deze twee pausen afgekondigd hebben als een “dogma”, zonder er nochtans in te slagen het op te leggen in naam van hun onfeilbaar leergezag. En wat niet onfeilbaar is, is feilbaar.

DE MENS, HET ONUITWISBARE BEELD VAN GOD ?

In *DIGNITAS INFINITA* lezen we: « *De Bijbelse Openbaring leert ons dat elke mens een inherente waardigheid heeft omdat hij geschapen is naar het beeld en de gelijkenis van God* » (nr. 11).

De redacteurs van de dicasterie voor de Geloofsleer verdraaien schaamteloos de Openbaring van de Bijbel om daarin zagezegd rechtvaardiging en erkenning van de “oneindige menselijke waar-

digheid" te vinden, ten koste van de goddelijke Waarheid die zij voor de gelegenheid opofferen en minachten.

Adam en Eva werden weliswaar geschapen « naar het beeld en de gelijkenis van God » (Gn 1, 26-27). Maar hun rebellie veranderde hun toestand *en die van alle mensen*, hun nakomelingen, totaal : door de grove belediging hun Schepper aangedaan verloren zij hun staat van genade en kwamen zij terecht in de slavernij van Satan. Vanaf dat moment is de mens die zich zozeer overgeeft aan duivelse ingevingen dat hij tenslotte God, zijn Schepper, haat en Hem voortdurend beledigt, in de ogen van God niets anders meer *waard* dan toorn en vervloeking ; hij wordt erger dan een beest en zal voor eeuwig lijden in de hel.

DIGNITAS INFINITA beweert op dit bezwaar te antwoorden door een onderscheid te maken tussen « *morele waardigheid, die inderdaad "verloren" kan gaan, en ontologische waardigheid, die nooit teniet gedaan kan worden* » (nr. 7). Maar dit onderscheid is een rookgordijn, want vanaf de allereerste paragraaf wordt beweerd dat elke menselijke persoon een oneindige waardigheid bezit die onvervreemdbaar in zijn wezen is gegrondvest en die zijn primaatschap [sic !] en de bescherming van zijn rechten onderbouwt – terwijl er nooit sprake is van de straffen en sancties die worden opgelegd als deze *morele waardigheid* verloren gaat.

Neen, voor het Vaticaan is de mens « *het onuitwisbare beeld van God* ». En « *dat "beeld" duidt niet op de ziel of de intellectuele vermogens, maar op de waardigheid van de man en de vrouw. Beiden vervullen in hun relatie van gelijkheid [iedereen feminist !] en wederzijdse liefde de functie van het vertegenwoordigen van God in de wereld en zijn geroepen om die wereld te behouden en te voeden* [sic] » (nr. 11).

Deze tekst houdt gewoon geen rekening met de zondeval van de mens, nochtans een geloofspunt zonder hetwelk het verlossingswerk van Onze Heer Jezus Christus geen enkele betekenis meer heeft... Vóór de zondeval moesten Adam en Eva de schepping *onderwerpen* en erover *heersen* (cf. Gn 1, 28), maar hun bestraffing bestond er in dat zij uit diezelfde schepping slechts met moeite het nodige voor hun overleving zouden halen, tussen *de distels en de doornen* (Gn 3, 17-19). In dit geïnspireerde Bijbelboek is niets te vinden over het *behouden* en *voeden* van de wereld !

« *Geschapen zijn naar het beeld van God betekent dat we een heilige waarde in ons dragen die alle gender-, sociale, politieke, culturele en religieuze verschillen overstijgt* » (nr. 11).

Heel de H. Schrift getuigt tégen deze bewering. Want waarlijk, wanneer Hij klaagt over zijn volk Israël, toont Jahweh weinig bekommernis om zijn "beeld" dat in hen nog bestaat, terwijl het *religieuze verschil* tussen de aanbidding die Hem toekomt en de afgoderij waaraan de Joden zich overgeven Hem diep beledigt.

In feite hebben de redacteurs van *DIGNITAS INFINITA* koste wat het kost geprobeerd om in het denken van de geïnspireerde schrijvers iets terug te vinden van de zogenaamde "waardigheid van de menselijke natuur", waarop de filosofen van de Verlichting zich in de 18de eeuw zouden beroepen om de christelijke samenleving te emanciperen van het soevereine gezag van God. En toch is het Oude Testament het verhaal van Gods lange pedagogie om de mensen die in zonde gevallen zijn te laten begrijpen dat ze niets zijn, dat ze ondankbaar en hoogmoedig zijn, dat alleen God Heilig is, die de fouten van zijn schepselen hard bestraft, maar geduldig en barmhartig is en die oneindig veel dankbaarheid en liefde waardig is.

DE MENSWORDING VAN GODS ZON : EEN BEWIJS VAN DE WAARDIGHEID VAN DE MENS

« *De menselijke waardigheid werd in haar volheid geopenbaard toen de Vader zijn Zoon zond, die het hele menselijke bestaan op zich nam* » (nr. 19). Dat is waar, op voorwaarde dat we met Sint-Paulus preciseren dat Christus onze toestand aannam « *met uitzondering van de zonde* » (He 4, 15). Hij is de volmaakte Mens, de onderwerping en liefde van al zijn medemensen waardig.

Maar de tekst gaat verder : « *Door het mysterie van de Menswording heeft de Zoon van God het mysterie van het lichaam en de ziel waaruit de mens bestaat, bevestigd. Door zich op de een of andere manier met elke mens te verenigen door zijn incarnatie, heeft Jezus bevestigd dat iedere mens een onschatbare waardigheid bezit, door het simpele feit dat hij tot dezelfde menselijke gemeenschap behoort en dat deze waardigheid nooit verloren kan gaan.* »

Volgens kardinaal Fernández is de Menswording dus slechts een openbaring van de waardigheid die de mens al bezat, voordat Christus onder ons kwam ! Als de mens altijd al in het verleden en ook in de toekomst het beeld en de gelijkenis van God is, wat zou Jezus hem dan nog kunnen brengen ? Als er geen erfzonde bestaat, is er geen behoefte aan verlossing voor een menselijk ras dat van nature "oneindig waardig" is... In deze Verklaring, goedgekeurd door de H. Vader, wordt het Kruis van Christus verloochend.

« *Na de schepping en de Menswording onthult de Verrijzenis van Christus een ander aspect van de menselijke waardigheid* » (nr. 20). Heb je gemerkt dat er iets ontbreekt ? Tussen de Menswording en de Verrijzenis is er nog het Kruisoffer, maar dat kadert duidelijk niet in de visie van het Vaticaan...

« *In feite is het meest verheven aspect van de menselijke waardigheid te vinden in de roeping van de mens om met God te communiceren, wat voorbestemd is om eeuwig te duren* » (*ibid.*). Als we preciseren dat deze gemeenschap met God pas echt tot stand zal komen in de Hemel, na de dood en het oordeel, is deze bewering waar. Als elke mens van nature een waardigheid bezit, dan is dat omdat Jezus Christus zijn Kostbaar Bloed voor hem

vergoten heeft, om hem te redden van de hel en hem naar de Hemel te leiden, in de eeuwige zaligheid van de H. Drie-eenheid. Wat een waardigheid, wat een heerlijkheid wordt ons *onder voorwaarden* aangeboden !

Want dan moeten we er inderdaad alles aan doen om ervoor te zorgen dat deze roeping vervuld wordt, indien mogelijk, voor alle mensen. Daarom is de kruistocht soms nodig om regeringen ten val te brengen die de christelijke naam vervolgen, ondanks wat *DIGNITAS INFINITA* zegt : « *De intieme relatie die bestaat tussen geloof en menselijke waardigheid maakt het tegenstrijdig dat oorlog gebaseerd is op religieuze overtuigingen* » (nr. 39). Integendeel : om in de Hemel van de ware waardigheid te kunnen genieten, door de heiliging van de ziel door de H. Geest, is het gerechtvaardigd op aarde oorlog te voeren tegen Satan en zijn handlangers, tegen de wereld en tegen zichzelf, in gehoorzaamheid aan Hem die zei : « *Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard* » (Mt 10, 34).

Deze Verklaring eist voor de mens, in naam van zijn waardigheid, rechten op die overeenstemmen met de revolutionaire rechten op vrijheid, gelijkheid en welzijn zoals gedefinieerd in die andere Verklaring, die van de *Rechten van de Mens en de Burger* uit 1789. *DIGNITAS INFINITA* is mijlenver verwijderd van de evangelische oproep om afstand te doen van alles wat hier beneden is om een schat te verkrijgen in het Koninkrijk der Hemelen.

NIEUWE NORMEN VOOR BOVENNATUURLIJKE "FENOMENEN"

Tijdens de persconferentie waarin de Verklaring over de « Oneindige waardigheid » werd voorgesteld, kreeg kardinaal Fernández volgende vraag voorgeschiedt door de Amerikaanse journaliste Diane Montagna : « *Als de mens een oneindige waardigheid heeft, hoe kan hij dan veroordeeld worden tot het eeuwige lijden van de hel ?* »

Op deze rake vraag antwoordde de prefect : « *Paus Franciscus heeft bij verschillende gelegenheden gezegd dat de mogelijkheid van een veroordeling tot de hel in de eerste plaats een soort van viering van de menselijke vrijheid is [!]. De mens kan kiezen en God wil die vrijheid respecteren [sic], zelfs als het een beperkte vrijheid is en zelfs als het soms een verduisterde of verzwakte vrijheid is. Dat is het principe. Maar de vraag die paus Franciscus stelt, is de volgende : "Zou het niet mogelijk zijn, met alle limieten die onze vrijheid in werkelijkheid heeft, dat de hel leeg is ?"* »

Dat zouden de paus en de kardinaal misschien wel graag hebben, maar Christus spreekt in het Evangelie bij meer dan één gelegenheid andere taal. En dan is er natuurlijk Fatima : de Maagd Maria heeft de drie herdertjes de verschrikking van de hel getoond en gezegd : « *Om de arme zondaars te redden van het vuur van de hel, wil God in de wereld de devotie tot mijn Onbevleete Hart instellen.* » En niet de Rechten van de Mens en zijn oneindige waardigheid.

Maar de prefect van de dicasterie voor de Geboorteleer heeft er iets op gevonden om van die vervelende waarheid van Fatima af te geraken.

Op 19 mei publiceerde hij *TE VOLGEN NORMEN OM VERONDERSTELDE BOVENNATUURLIJKE FENOMENEN TE ONDERSCHIEDEN*, ook weer met goedkeuring van de paus. Het gaat om een radicale breuk met de procedures die eeuwenlang in de Kerk van toepassing waren. Om te beginnen verbiedt de prefect aan de bisschoppen over heel de wereld om het bovennatuurlijke karakter van een bijzondere openbaring, verschijning of mirakel te erkennen : dat komt voortaan alleen Rome toe. Maar het ergste is dat vanaf nu geen uitspraak meer gedaan zal worden over de oorsprong en de aard van het "fenomeen" **om te bepalen of het van God komt of van de duivel.**

Tweeduizend jaar lang hebben de herders van de Kerk hun kudde beschermd tegen de meest subtiële toverkunsten van Satan. Kardinaal Ottaviani, de laatste pro-prefect van het H. Officie voordat dit werd vernietigd door de hervorming van Vaticanum II, herinnerde eraan : « *Jezus zelf waarschuwde ons voor "valse christussen en valse profeten" die grote tekenen en wonderen zullen verrichten, in staat om de uitverkorenen zelf te verleiden als dat mogelijk zou zijn (Mt 24, 24). Dergelijke gebeurtenissen hebben zich sinds het begin van de Kerk voorgedaan (Hd 8, 9). Daarom is het een recht en de plicht van het leergezag van de Kerk om een oordeel te vellen over de waarheid en de aard van feiten of openbaringen waarvan beweerd wordt dat ze het gevolg zijn van een speciale tussenkomst van God* » (*OSSERVATORE ROMANO*, 4 februari 1951).

De weigering van de dicasterie voor de Geboorteleer om zich nog uit te spreken over de bovennatuurlijke realiteit van de verschijningen van Onze-Lieve-Vrouw en dus de waarachtigheid van haar boodschappen heeft maar één doel : Fatima in diskrediet brengen. Alles wordt teruggebracht tot op het niveau van het individu, want de hoofdzaak is dat « *een bepaalde spirituele ervaring een positieve invloed uitoefent op het leven van de gelovigen.* » Als Medjugorje dat doet, is dat dus prima en moeten we niet meer onderzoeken welke kracht daar eigenlijk aan het werk is !

Kardinaal Fernández wil een einde maken aan wat « *zelfs recentelijk* » nog gebeurde : « *Bepaalde bisschoppen hebben zich willen uitdrukken in termen als : "Ik stel vast dat de feiten absoluut waar zijn", "de gelovigen moeten dit onbetwistbaar als waar beschouwen" enz.* »

Eminentie, u verwekt schandaal. Want u valt ons geloof aan en beledigt het, het geloof van de Kerk in de goddelijke waarheid van authentieke hemelse manifestaties. En « *wie ergernis geeft aan een van deze kleinen die in Mij geloven, het ware hem beter dat hem een zware molensteen om de hals werd gehangen en dat hij zo in de zee werd geworpen* » (Mc 9, 42).

*broeder Joseph-Sarto van Christus Koning
& broeder François van Maria ter Engelen*

DE GEOPOLITIEKE GEVOLGEN VAN DE PROTESTANTSE REBELLIE (1517-1648)

IN zijn magistraal pamflet tegen Martin Luther, *AD-VERSUS LUTHERUM*, schreef de grote heilige van de Contrareformatie, Thomas More (1478-1535), een waarschuwing neer aan het adres van zijn tijdgenoten, in het bijzonder de adellijke heren die heel wat mogelijkheden zagen in de opstand die Luther ontketend had: « *Als de meeste vorsten er genoeg in scheppen dat de priesters afvallen, wellicht omdat zij hun bezittingen begeren, en als deze vorsten er plezier in hebben dat de geestelijkheid niet meer gehoorzaamt aan de Roomse Opperherder en hopen dat zij zelf over alles zullen kunnen beslissen en de kerkelijke goederen onder elkaar verdelen, dan moeten zij zich toch geen illusies maken. Op dezelfde manier zal het volk, vroeg of laat, zijn aandacht vestigen op de vorsten om hun juk af te schudden en hen van hun bezittingen te beroven. En eenmaal deze misdaden begaan, zal het volk, dronken van het bloed van koningen en bedekt met het bloed van edellieden, de eigen magistraten niet meer verdragen; het zal, als een hoop anarchisten, de wetten volgens Luthers dogma's vertrappelen en onderling strijd gaan voeren... Ik bid tot Christus dat ik een slecht profeet mag zijn!* »

Deze woorden dateren uit 1523, zes jaar slechts na de openlijke rebellie van Luther tegen Rome. More voorziet dat uit deze ketterij van een heel nieuwe aard vergiftigde vruchten van een heel nieuwe soort zullen voortkomen: op de religieuze revolutie zullen politieke revoluties volgen, eerst door de adel en later van "democratische" strekking, en heel deze beweging zal fataal uitlopen op een genadeloze Terreur.

Heel de moderne geschiedenis van Europa lijkt te zijn vervat in dit profetische citaat van de Engelse heilige. De *Glorious Revolution* in Engeland in 1689 – die het land voorgoed aan het protestantisme en het parlementarisme zou uitleveren – en de bloedige Franse Revolutie van 1789 tegen het altaar en de troon: zij komen voort uit Luther. De moderne totalitaire regimes, Lenin en Hitler, zijn kinderen van Luther en Calvijn. Met de democratie zoals wij die vandaag kennen werd voor het eerst geëxperimenteerd door Calvijn in Genève. Het moderne kapitalisme vloeit voort uit de Augsburgse Belijdenis, d.w.z. Luther herzien en gecorrigeerd door de humanist Melanchthon... De Europese Unie zelf, seculier en

MARTIN LUTHER ALS JONGE MONNIK. Door de schuld van één man werd Europa in twee vijandige en onverzoenlijke blokken gesplitst en ging het ideaal van de christenheid teloor.

antinationaal, werd aangekondigd door het noodlottige Verdrag van Westfalen dat een einde probeerde te maken aan de godsdienstoorlogen.

Het jaar 1517, toen de opstandige monnik Luther zijn ketterse stellingen openbaar maakte, is dus in alle opzichten een scharnierjaar in de geopolitieke geschiedenis van ons continent. De Duitse augustijn verbrijzelde de bewonderenswaardige beschaving die in de loop van de middeleeuwen was opgebouwd en maakte een einde aan de christenheid, het "concert van christelijke naties". In dit artikel willen we uitleggen hoe het protestantisme een desastreuze achteruitgang betekende en voor Europa een geopolitieke ramp met verstrekkende gevolgen.

1. OPSTAND IN HET DUITSE RIJK (1517-1555)

DE CHRISTENHEID AAN DE VOORAVOND VAN DE REFORMATIE

Na de Honderdjarige Oorlog (1337-1453) was het Frankrijk dat de eerste plaats in Europa bekleedde, vooral dankzij Lodewijk XI (reg. 1461-1483). Hij bezegelde de territoriale eenheid van het koninkrijk, waaraan de Capetingers zo zorgvuldig gewerkt had-

den, en schonk het stevige grenzen. Het land kende een buitengewone welvaart en was met 16 miljoen inwoners veruit de dichtstbevolkte staat van Europa. Maar met zijn opvolger Karel VIII ging het de verkeerde kant uit: hij was de eerste Franse vorst die zijn geluk ging beproeven op het "Italiaanse schaakbord", in prestigeoorlogen aan de overzijde

van de Alpen « *die niet door God gezegend waren* » (abbé de Nantes).

Op het einde van de middeleeuwen was het pausdom aan het wankelen gebracht. Het werd bedreigd in zijn eenheid en apostoliciteit door het grote westerse schisma, toen pausen en tegenpausen tegenover elkaar stonden. Aan de vooravond van Luthers optreden was deze ernstige crisis echter opgelost geraakt. Serieuze historici hebben afgerekend met de zwarte legende van een katholieke Kerk die volkomen decadent was, zoals de protestanten het voorstelden. De hervorming in hoofd en ledematen, *in capite et in membris*, was al vóór de Duitse monnik in gang gezet door Opperherders die het dogma van het geloof bewaarden, ondanks persoonlijke zwakheden en zelfs schandalen in hun privéleven.

Een belangrijke schaduwzijde was de teloorgang van het kruisvaartideaal binnen de christenheid ten gevolge van de val van Akko, het laatste bolwerk van het koninkrijk Jeruzalem, in 1291. Die datum markeert het begin van het offensief dat de islamitische Ottomanen tegen het Westen ondernamen. In deel XVII van de monumentale *HISTOIRE DE L'ÉGLISE* vergeleek kanunnik Léon Cristiani die dreiging met de communistische expansie in de 20ste eeuw. Hij had gelijk vanuit twee gezichtshoeken: enerzijds was het Ottomaanse offensief een formidabele militaire mokerslag op de poorten van Europa en anderzijds ging die stormloop gepaard, zoals in de voorbije eeuw, met verdeeldheid onder de christelijke naties en zelfs medeplichtigheid met de barbaarse indringer.

Zo riep het Byzantijnse Rijk, de onverzoenlijke vijand van de katholieke christenheid, in de 15de eeuw de Turken ter hulp tegen de christelijke Serviërs. De Ottomaanse overwinning bij Varna aan de Zwarte Zee opende voor de vijand de toegangsweg naar het Westen. Het loon voor het verraad liet niet lang op zich wachten: in 1453 viel Constantinopel in handen van de sultan. Maar het verdwijnen van het Byzantijnse Rijk betekende dat Europa nu rechtstreeks bedreigd werd door de islam.

Terwijl de christelijke vorsten in nutteloze onderlinge oorlogen verwickeld waren, riepen nog enkel de pausen op tot de kruistocht. Eén van hen was Callixtus III, die zijn inspanningen beloond zag in 1456: de Turken, die op weg naar Centraal-Europa het beleg geslagen hadden voor Belgrado, werden verslagen door de Hongaarse veldheer Janós Hunyadi, ondersteund door de vurige prediking van de H. Johannes van Capistrano. Toch was dit voor lange tijd de laatste grote kruistocht. Niets leek de Ottomaanse machtsuitbreiding in de Balkan en op de Middellandse Zee nog te kunnen stoppen.

In deze voor de christenheid hachelijke politieke en religieuze situatie deden zich twee gebeurtenissen voor die de toestand plotseling heel gevaarlijk maakten: de nalatenschap die Karel V ten deel viel en de openlijke opstand van Luther in 1517.

DE RIVALITEIT TUSSEN FRANS I EN KAREL V

Die nalatenschap en de daaruit voortvloeiende rivaliteit met de koning van Frankrijk was de be-

langrijkste politieke factor van het begin van de 16de eeuw. Toch was abbé de Nantes van mening dat de rivaliteit tussen de twee grote dynastieke huizen van Europa niet onvermijdelijk was. Toegegeven, er was het gewicht van de oude tegenstelling tussen de monarchie van de Capetingers en de keizers van het Heilige Roomse Rijk, maar beide volkeren waren niettemin in staat geweest om zeer lang in harmonie samen te leven. Aan het begin van de 16de eeuw waren er echter nieuwe ontwikkelingen die de tegenstelling weer zouden aanwakken. De botsing zou deze keer des te brutaler zijn omdat de rivaliteit om de suprematie in Europa gepaard ging met een persoonlijke rivaliteit tussen twee vorsten die in alles elkaars tegenbeeld waren: Frans I van Frankrijk en keizer Karel V.

Karel van Habsburg, geboren in Gent in 1500, kreeg een Vlaamse opvoeding en geen Duitse of Spaanse. Aan vaderskant was zijn grootvader keizer Maximiliaan I van Habsburg en zijn grootmoeder Maria van Boergondië, de dochter van Karel de Stoute. Van zijn vader, Filips de Schone, kreeg Karel dus zowel de Oostenrijkse nalatenschap, namelijk de Habsburgse erflanden, als de Bourgondische erfenis van de Nederlanden en Franche-Comté. Van zijn moeder, Johanna de Waanzinnige, ontving hij de nalatenschap van zijn andere grootouders, de Katholieke Koningen Ferdinand en Isabella: Castilië en Aragon, maar ook Sicilië, Napels en heel het Spaanse koloniale rijk in Amerika. Een gebied van die omvang was niet meer gezien sinds de dagen van Karel de Grote.

In 1519 moet er een nieuwe keizer gekozen worden. De Duitse keurvorsten hebben de keizerskroon sinds 1438 altijd aan een Habsburger geschonken, maar deze keer dient zich een tegenkandidaat van formaat aan: de jonge Frans I van Frankrijk.

Abbé de Nantes velde over deze vorst een streng oordeel: « *Frans I was misschien een charmante en met roem beladen man, maar hij is een slechte koning geweest.* » Hij bestijgt de troon in 1515 en al onmiddellijk laat hij zich meeslepen door de Italiaanse droom van zijn onmiddellijke voorgangers. Hij verslaat de Zwitsers in Marignano dankzij de vuurkracht van zijn artillerie, waarop hij verder trekt door het schiereiland en met de paus een concordaat sluit. Het succes stijgt hem naar het hoofd: hij begint te fantaseren over de keizerskroon en stelt zijn kandidatuur voor de opvolging van Maximiliaan I. Om zijn doel te bereiken geeft hij een fortuin uit... voor niets! En tot zijn eigen nadeel, want Karel V, die gekozen wordt, weet nu dat hij te maken zal krijgen met een ambitieuze rivaal.

Het contrast is groot tussen de lichtzinnige Franse koning en de op geloofsvlak gestreng en beginselvaste Karel V. Maar ook de keizer ziet de zaken groots en droomt van een wereldwijd gezag. Hij is ervan overtuigd dat hij zijn erfenis aan de Voorzienigheid te danken heeft en dat hij geroepen is om een nieuwe Karel de Grote te zijn, aan de zijde van de paus. Zijn devies, « *Plus oultre* » (« *Altijd*

VERSPREIDING VAN HET PROTESTANTISME IN DE 16de EEUW

☐ "Pre-Reformatie" (groep van Meaux)

 Andere centra

Katholiek gebleven landen

 Gedeeltelijk succes Contrareformatie

 Overwinning Contrareformatie

Christelijke bevolking in het Ottomaanse Rijk

Staatsgrenzen in de 16de eeuw

■ Hoofdstad

☒ Stad

Voornaamste centra van de verspreiding van de Reformatie

Lutheranisme

 Calvinisme

→ **Verspreiding calvinisme**

A Anglicanisme

 Zwinglianisme

 Gebieden waar het protestantisme overheerst

1560 Jaar van officiële invoering van het protestantisme

Gebieden getroffen door de Reformatie
waar het katholicisme toch overheerst

- Protestantse universiteiten

1520 Jaar van stichting of bekering tot het protestantisme

verder”), spreekt boekdelen. Zijn Europese geopolitiek bestaat er in om de Bourgondische gebieden die Frankrijk geannexeerd heeft (Bourgondië zelf en Picardië) weer terug te winnen en zo meer territoriale eenheid te scheppen in zijn domeinen in het noordwesten.

Om de politiek van Frans I te vergoelijken heeft men vaak het argument ingeroepen van de dreiging die van Karels rijk uitging. Toch mag die dreiging niet overdreven worden. De onuitgegeven omvang van dat rijk verborg de zwakheid ervan: het ging om veel losse en van elkaar verwijderde gebieden. Terwijl Frans I snel en met autoriteit kon optreden in zijn koninkrijk, moest Karel V over alles onderhandelen, in het bijzonder met de trotse Spaanse adel.

DE TURKSE ALLIANTIE

Ondanks de pauselijke diplomatie neemt de rivaliteit tussen de twee vorsten al snel een dramatische wending. In 1526 wordt de grootspraak van Frans I bestraft met een nederlaag bij het beleg van Pavia in Noord-Italië, waarbij de koning gevangen genomen wordt. Hij schrijft aan zijn moeder: « *Madame, alles wat ik nog heb, is mijn eer en mijn leven.* » Toch staat die eer wel degelijk op het spel. Want de Allerchristelijkste Koning laat zijn ring overhandigen aan sultan Süleyman de Prachtlievende... In zijn biografie van Frans I schrijft Antoine de Lévis-Mirepoix: « Het resultaat van deze politiek was de tweede veldtocht van Süleyman langs de Donau, de schrik die werd gewekt in de Habsburgse erflanden en de ramp van Mohács in 1526, toen de Ottomanen heel Hongarije innamen. Nooit eerder in een oorlog tussen christenen had een van hen, om zijn tegenstander stokken in de wielen te steken, zo’n storm afgeroepen over de buitengrenzen van de christenheid » (*François Ier*, 1931, pp. 102-103).

In 1526 wordt de koning van Frankrijk, vastgehouden in de Spaanse hoofdstad, gedwongen om het Verdrag van Madrid te ondertekenen, dat Bourgondië aan Karel V geeft. Van zodra hij de Spaanse grens gepasseerd is, trekt Frans I zijn woord in: de koning van Frankrijk kan geen delen van het kroondomein vervreemden, dat is zeker zo, maar toch hebben we hier een “man van eer” van wie het gegeven woord wel zeer licht weegt. En zo begint de oorlog opnieuw, deze keer in het voordeel van de Franse koning, maar altijd ten koste van de christenheid. Bovendien blijft Frans zijn alliantie met de Turken voortzetten, onder het mom van handelsovereenkomsten... tot groot schandaal van heel christelijk Europa.

Wat abbé de Nantes de Franse koning vooral niet vergaf, is dat hij niets ondernomen heeft tegen de verspreiding van de protestantse ketterij in Frankrijk. Hij, de humanist, achtte zichzelf boven al dat “geruzie” verheven en hij verachtte de “fundamentalisten” van het Parlement en de Sorbonne... Hij vond dat hijzelf in staat was, alleen al door zijn goede wil, om de steeds brutalere nieuwlichters te verzoenen met de verdedigers van het ware katholieke geloof. « *We moeten durven zeggen* »,

aldus abbé de Nantes, « *dat er sprake is van een misdaad wanneer de koning van Frankrijk afstand doet van zijn functie als gezworen verdediger van het katholieke geloof tegen de ketterij. Frankrijk had een karikatuur van Caesar Augustus op het moment dat de krachtige hand van een overtuigd katholieke koning nodig was.* »

« LOS VAN ROME ! »

Kanunnik Cristiani laat in zijn boek *L'insurrection protestante* (1963) zien dat de vernieuwers niet gedreven werden tot een opstand tegen de katholieke traditie door de misbruiken van de geestelijkheid of de schandalen van het humanistische Rome. Het was het instituut zelf dat Luther aanviel, wat iets geheel nieuws was in de geschiedenis van de ketterijen. Gebaseerd op zijn persoonlijke lezing van de Bijbel beweerde de Duitse monnik over te gaan tot de stichting van een waarachtig christendom. Het loont de moeite de studie te herlezen die abbé de Nantes aan hem wijdde en die in vertaling verscheen in ons tijdschrift: *Reformatie en Contrareformatie. Het “kakangelie” van Luther (Hij is verrezzen! nr. 25, januari-februari 2007)*.

Luther was een trotse man die faalde in zijn zoektocht naar perfectie. Niet in staat om zijn ondeugden te corrigeren en daardoor gekweld en beangstigd tot in het diepst van zijn ziel, had hij behoefte aan rechtvaardiging. Hij verhief zijn eigen geval tot theorie en schiep een nieuwe religie volgens dewelke de mens, die een door en door verdorven natuur heeft en die bijgevolg fataal veroordeeld zal worden, desondanks door God wordt gerechtvaardigd. Die rechtvaardiging gebeurt kosteloos, zonder dat er goede werken nodig zijn: aan de mens worden “zomaar” de verdiensten van Christus toegerekend, op een geheel uitwendige en conventionele manier. Er is niets veranderd in de zogenaamd gerechtvaardigde mens; hij blijft in wezen verdorven. Het enige dat van hem wordt verlangd is het geloof te hebben, « *het geloof alleen* ».

Deze geloofsdaad bestaat erin dat men ervan overtuigd is persoonlijk door Christus gered te zijn. Het is een zekerheid zonder fundament, alsof het een speciale openbaring van God aan de ziel betreft. Dat is de kern van de leer van Luther en het beginsel van alle wanorde, want heel de godsdienst, heel het leven van de Kerk en de sacramenten betekenen niets meer in vergelijking met deze wonderbaarlijke daad van vertrouwen en permanente zelfsuggestie. Vandaar de afwijzing van de voogdij van Rome, die een geweldige weerklank zou vinden in het Heilige Roomse Rijk van de Duitse natie, waarvan het eerste adjectief, “Rooms”, ons niet het tweede, “Duits”, mag doen vergeten.

Eigenlijk vinden we hier een oeroude achtergrond terug: het hardnekkige verzet van de Germanen aan de overkant van de Rijn en de Donau tegen de Romeinse verovering en kolonisatie. Hun kerstening liep daardoor grote vertraging op en hun insubordinatie aan het keizerlijke Rome leidde noodzakelijkerwijs tot insubordinatie aan het pauselijke Rome.

Door de ontkenning van het belang van het H. Misoffer, van de gemeenschap van de heiligen, van de waarachtige eucharistische Tegenwoordigheid en van de mariale bemiddeling – allemaal zaken waaruit de middeleeuwen zoveel prachtige vruchten van heiligheid hadden geput – scheidde Luther de Hemel van de aarde. Onvermijdelijk zou de ketterij ook de politieke orde van de christenheid vernietigen, nl. de tweezwaardenleer van Sint-Augustinus (de samenwerking tussen de wereldlijke en de geestelijke macht). Op 31 oktober 1517, toen Luther zijn “95 stellingen” op de deur van de kerk in Wittenberg spijkerde, begon hij de reusachtige revolutie die nog altijd niet voltooid is: de opstand van de mens die zichzelf tot God maakt tegen Christus Koning.

DE MISLUKKING VAN DE KEIZER

In heel het Duitse Rijk ontketende de zgn. Hervorming revolutie en anarchie. Duitsland zonk weg in een bloedbad. En wat deed de keizer? Hij was machteloos. Vooreerst was hij als Vlaming niet geliefd bij de Duitsers. Bovendien was hij ver weg en druk bezig met strijden tegen de Turken. Maar vooral was de instelling zelf gebrekkig: het Heilige Roomse Rijk was een totaal versnipperd territorium, het resultaat van een middeleeuws feodalisme dat tot het uiterste was doorgedreven. De instelling verleende de gekozen keizer slechts een zwakke macht, afhankelijk van de goedkeuring door de Rijksdag, die zijn voorrechten jaloers bewaakte en diep verdeeld was. Vanaf 1517 grepen veel vorsten en rijkssteden de Reformatie als voorwendsel aan om met de Kerk te breken, zich haar bezittingen toe te eigenen en meer macht te verwerven. Een van de eersten die dit deed, was de grootmeester van de Duitse Orde, Albrecht van Brandenburg, die zijn religieuze geloften verbrak, de goederen van de orde confisqueerde, een vrouw nam en zichzelf uitriep tot eerste hertog van Pruisen.

Geconfronteerd met deze algemene opstand aarzelde de keizer en probeerde te onderhandelen, daar waar de Kerk al lang een veroordeling had uitgesproken. Toen hij besloot in te grijpen, was de ketterij uitgegroeid tot een politieke macht, de Schmal-kaldische Liga, die hij niet meer kon beteugelen.

De situatie liep zo uit de hand dat Karel V gedwongen werd om in 1555 de Vrede van Augsburg te ondertekenen, die gebaseerd was op een nieuw principe: « *cujus regio, ejus religio* » (“zoals de godsdienst van de vorst is, zo is de godsdienst van zijn grondgebied”). Dit kwam neer op het erkennen van de macht van de soeverein, katholiek of luthers, om zijn eigen religie op te leggen aan al zijn onderdanen. Het was de politieke betonning van de ketterij. Deze vrede was een schande die de pausen nooit zouden aanvaarden.

Karel V had gefaald tegen zowel de Turken als de protestanten. Uitgeput, ziek en zich uiteindelijk bewust van de onmogelijkheid om helemaal alleen zo’n enorm rijk zonder territoriale eenheid te besturen, besloot hij niet alleen om afstand te doen van de macht, maar ook om het rijk te verdelen.

Aan zijn zoon Filips II gaf hij de Nederlanden en Spanje; aan zijn broer Ferdinand de Oostenrijkse domeinen en het keizerrijk. De koning van Frankrijk zou er verstandiger aan gedaan hebben om geduldig te wachten op de onvermijdelijke ineenstorting van dit buitensporig grote rijk...

DE VERSPREIDING VAN HET PROTESTANTISME

De revolutie tegen Rome verspreidt zich als een lopend vuurtje over Europa. In **Zwitserland** leidt Ulrich Zwingli, priester in Zürich, verschillende kantons naar een ketterij die nog radicaler is dan die van Luther. De twee mannen haatten elkaar overigens. Zwingli, die uittreedt en in het geheim huwt, betaalt de prijs voor zijn ongerechtigheid wanneer hij met de wapens in de hand sneuvelt bij Kappel, in een oorlog tussen Zürich en de katholieke kantons (1531).

Zijn volgelingen stappen grotendeels over naar het calvinisme, de ketterij van de Fransman Jehan Cauvin, bij ons beter bekend als Johannes Calvijn, die zich in Genève vestigt na de publicatie in 1536 van zijn *Institutio Religionis Christianae* (*Onderricht in het christelijke geloof*). In dat werk ontwikkelt hij zijn eigen leer over de voorbestemming en het avondmaal. Het is het begin van de versnippering van de ketterij in ontelbare sekten, die slechts één punt gemeen hebben: hun haat tegen Rome en de paus.

In **Engeland** zijn de redenen om over te stappen naar de Reformatie van zeer bedenkelijk allooi: het zijn de wellust en de hoogmoed die koning Hendrik VIII, nochtans een grote humanistische vorst en aanvankelijk een verklaarde tegenstander van Luther, ertoe drijven om met Rome te breken. De nationale Kerk die hij sticht, stelt hem in staat om van zijn wettige echtgenote te scheiden en met zijn bijzit te huwen. De H. Thomas More en de H. John Fischer zijn de martelaren van deze nieuwe Herodes. Maar al snel, onder de nefaste invloed van Thomas Cranmer in de tijd van koning Edward VI, zal het anglicaanse schisma vaste vorm krijgen door te evolueren naar het calvinisme. Na een korte katholieke restauratie onder Mary Tudor komt Elizabeth I op de troon. Hoewel ze zo goed als verstoken is van enig moreel of religieus besef, roept ze zichzelf officieel uit tot hoofd van de anglicaanse Kerk en ontketent ze de vervolging van de katholieken.

Ook de **Scandinavische landen** onarmen de Reformatie. In Zweden laat koning Gustav Wasa het lutheranisme aannemen in 1527. Tien jaar later wordt de ketterij van Luther staatsgodsdienst in Denemarken. Bisschoppen en katholieken die zich verzetten, worden gemarteld. Dit markeert het begin van het expansionisme van deze twee koninkrijken om de controle over de Baltische havens, wat zal leiden tot hun deelname aan de Dertigjarige Oorlog.

Maar het is vooral het calvinisme dat grote vooruitgang boekt na de dood van Luther en de Vrede van Augsburg: in **Frankrijk, Schotland en de Nederlanden**. In zijn geboortestreek verzet Karel V zich krachtig tegen de eerste golf van de ketterij, waarin lutheranen en wederdopers het voortouw nemen. In 1550 is het

DE CHRISTELIJKE OVERWINNING IN DE ZEESLAG VAN LEPANTO OP 7 OKTOBER 1571.

Paus Pius V bidt vurig tot Onze-Lieve-Vrouw terwijl engelen hun paternoster boven het strijdtoneel zwaaien : de overwinning op de Turken is te danken aan de rozenkrans. Schilderij door Lucas Valdés, ca. 1709, in de kerk van de H. Maria Magdalena in Sevilla.

probleem opgelost. Helaas profiteren de ketters van de onderbreking veroorzaakt door het aftreden van de keizer om de Reformatie en de politieke revolutie die er onvermijdelijk mee gepaard gaat nieuw leven in te blazen. Opstandelingen uit heel Europa trekken naar de Nederlanden en vinden er bondgenoten onder de hoge adel en de rijke burgerij, die ontevreden zijn over de Spaanse anti-protestantse sancties ; die zijn namelijk schadelijk voor de handel. In 1566 breekt een openlijke opstand uit tegen Filips II en Rome. De Spaanse vorst, bewust van zijn verantwoordelijkheid tegenover God, slaat terug. De Nederlanden vallen uiteen en in het noorden ontwikkelt zich een fanatieke calvinistische republiek.

« HET INDIVIDU TEGEN DE SOORT »

Halverwege de 16de eeuw is Europa in tweeën gesplitst. In het grootste deel van het noorden, met uitzondering van Ierland, de Zuidelijke Nederlanden en het Rijnland, overheerst het protestantisme. Het zuiden, meer bepaald het Iberische schiereiland en Italië, blijft katholiek. Frankrijk is een hopeloos verdeeld land met een invloedrijke minderheid van calvinisten, de zgn. hugenoten. Twee tegengestelde en onverzoenlijke samenlevingsmodellen staan tegenover elkaar, het katholieke en het protestantse.

De katholieke mens is naar de Hemel gekeerd en leeft in een hiërarchische maatschappij, waar de evangelische verzaking van elk lid ten bate van het algemene welzijn de basis is van orde en sociale vrede. In de protestantse wereld daarentegen, die van Rome losgemaakt is en geseculariseerd, domineert het individualistische principe : volgens Luther

moet elke afzonderlijke persoon zich gedragen enkel en alleen naar wat zijn geweten hem voorschrijft. Niet voor niets heeft abbé de Nantes het protestantisme gekarakteriseerd als « *de opstand van het individu tegen de soort* ».

Na een onvermijdelijke periode van anarchie komt de staat sterker uit de crisis tevoorschijn, om de ontbinding van de samenleving te voorkomen. De protestantse landen zijn de laboratoria van de moderne totalitaire staat. De wet van de sterkste beheerst alle gebieden van de menselijke activiteit en materieel succes wordt gezien als een teken van goddelijke zegen. De protestantse mens, gericht op het aardse, wordt zakenman en vestigt een ongebreideld kapitalisme, zoals in de calvinistische Verenigde Provinciën, die de bank van Europa worden en het eerste model van een kapitalistische staat. Maar de concurrentie met Engeland zal niet lang op zich laten wachten. En Frankrijk ? Dat aarzelt tussen de twee modellen. De korte regering van Hendrik II belichaamt deze aarzeling, die cruciaal is voor de toekomst van de christenheid.

Hendrik II (reg. 1547-1559) werd als kind gekend door zijn gevangenschap in Spanje, waar hij als gijzelaar naartoe werd gestuurd na de bevrijding van zijn vader, Frans I. Dit verklaart zijn haat tegen Karel V en zijn verbetenheid om de keizer te bestrijden. Toch brak hij met het humanisme van zijn voorganger ; met hem werd het leven aan het hof soberder en de koninklijke politiek meer doordacht.

De historicus Louis Batiffol prees hem als volgt : « In de politiek nam hij een gedragslijn aan die zijn regeerperiode tot een van de opmerkelijkste

in onze geschiedenis maakt: geen enkel ander bewind streefde in dezelfde mate zo'n intelligente, concrete en voor Frankrijk nuttige doelstellingen na. Samengevat: een einde maken aan de eindeloze oorlogen die het koninkrijk al een halve eeuw te gronde richtten; voor eens en voor altijd de absurde hersenschim van Italië opgeven, die Frankrijk zijn natuurlijke grenzen uit het oog deed verliezen; en tenslotte de militaire inspanningen concentreren daar waar het succes écht van belang was: het oosten en het noorden, waar de geringe afstand ten opzichte van Parijs elke aanval van de vijand zo gevaarlijk maakte en elke nederlaag zo bedreigend » (*Le siècle de la Renaissance*, 1926, p. 134).

Abbé de Nantes had een grote bewondering voor deze koning die opnieuw aanknoopte met de wijsheid van de Capetingers. Hendrik II lag aan de basis van de "politiek van de heiligen" uit de tijd van de Contrareformatie en de Contrarevolutie, die de Franse geopolitiek in de juiste, door God gewilde banen wilde leiden en oproepen tot de gezamenlijke strijd van alle katholieke vorsten tegen de protestantse vijand. Van zodra de kanker van de

ketterij overwonnen zou zijn, was de weg vrij voor de herenigde christenheid om een grote kruistocht tegen de Turkse dreiging te ondernemen. Helaas raakte de koning in 1559 dodelijk gewond tijdens een toernooi...

Frankrijk zou de gevolgen ondervinden van de fouten van Frans I: dertig jaar godsdienstoorlogen, het opgeven van het kruistochtideaal, honderd jaar uitstel van de koloniale expansie en de vernietiging van de eenheid van het koninkrijk, want de hugenoten vormden al snel een echte staat binnen de staat... Het uiteenvallen van de christenheid was compleet. De christelijke naties werden intern verscheurd door burgeroorlogen en onderling door broederoorlogen.

Toch markeerde de komst van Hendrik II van Frankrijk en Filips II van Spanje een onverhoopte vernieuwing. Deze twee vorsten, met hun goed ontwikkelde politieke gevoel en sterke geloof, realiseerden zich dat het niet langer het moment was om onder katholieken oorlog te voeren terwijl de vijanden van het ware geloof overal sterker werden. In de jaren 1550-1560 begon de grote katholieke reactie, de enige echte "Reformatie" van de 16de eeuw.

2. HET BEPERKTE SUCCES VAN DE KATHOLIEKE CONTRAREFORMATIE (1555-1648)

DE GEOPOLITIEK VAN DE HEILIGEN EN HET CONCILIE VAN TRENTE

Volgens abbé de Nantes moet het Concilie van Trente (1545-1563) beschouwd worden als de bekroning van een *spontane beweging* van Contrareformatie in de christenheid en de manifestatie van de werking van de H. Geest in de Kerk. Het gaat om een spontane beweging in de schoot van de gelovige massa die verontwaardigd is wegens de profanaties door de protestanten begaan en die weigert beroofd te worden van de sacramenten. Er is ook een spontane beweging bij vrome zielen die de oude religieuze orden willen hervormen of er nieuwe willen stichten.

Verder vormen de politieke en militaire gebeurtenissen de aanleiding tot heilzame reacties. Na de bloedige plundering van Rome in 1527 bv. begrijpt Mgr. Gian Matteo Giberti, de bisschop van Verona die aan het hof in Rome verbleef, de goddelijke les van het vreselijke gebeuren; hij vertrekt uit de Eeuwige Stad en voert gedurende vijftien jaar in zijn bisdom een hervorming door in de trant van wat het Concilie van Trente zal afkondigen. Een andere bekering, het gevolg van de rivaliteit tussen Frans I en Karel V, is die van Ignatius van Loyola: ze vindt plaats nadat hij zwaar gewond geraakt bij het beleg van Pamplona in 1521, een fase in de onderlinge strijd die beide vorsten voeren.

Niettemin zou heel die bewonderenswaardige spontane beweging nooit blijvende vruchten hebben kunnen afwerpen zonder de tussenkomst van de Rooms-katholieke hiërarchie. Het Concilie van Trente is een mijlpaal waarvan de Kerk zal leven tot aan Vaticanum II. Het samenroepen ervan verliep nochtans niet van een leien dakje; alle eer gaat naar het

pausdom, dat de werkzaamheden tot het gewenste resultaat leidde ondanks de oppositie van de wereldlijke heersers. De verspreiding van de conciliaire decreten was te danken aan een providentiële reeks grote pausen, al moesten die ook op dat vlak veel obstakels overwinnen.

In het bijzonder moeten we hier Michele Ghislieri vermelden, een dominicaan van bescheiden afkomst die paus werd onder de naam Pius V. Zijn korte pontificaat (1566-1572) was een van de meest beslissende uit de geschiedenis. Het is aan hem te danken dat het werk van Trente doorgedrongen is in de universele Kerk, tot in Goa, Mexico en Lima toe. Op 7 oktober 1571 bracht een christelijke vloot, die door zijn toewijding bijeengebracht was en die ondersteund werd door de gebeden van heel de christenheid tot Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkrans, een beslissende nederlaag toe aan de Ottomaanse vloot bij Lepanto. Zo werd het elan van de Turken gebroken en begon de langzame neergang van hun rijk.

Zijn opvolger, Clemens VIII, gaf de plechtige absolutie aan de Franse koning Hendrik IV nadat deze zich in 1593 bekeerd had van het protestantisme tot het katholieke geloof. Met deze vorst kon Frankrijk eindelijk opnieuw op adem komen na decennia van oorlog en verdeeldheid door toedoen van Catharina de' Medici, « *het Serpent* » (abbé de Nantes). Hij sloot vrede met Spanje in 1598 en kondigde in hetzelfde jaar het Edict van Nantes af, dat een tijdelijke tolerantie van het protestantisme inhield om tot godsdienstvrede te komen. Vervolgens herstelde hij het koninklijke gezag door de heilzame hervormingen die Hendrik II in de steigers had gezet daadwerkelijk te realiseren. Ook de Franse economie kwam er weer bovenop.

Toch bleef Hendrik IV te welwillend tegenover de "hervormde" godsdienst, omwille van zijn vroegere vriendschapsbanden met invloedrijke hugenoten. De calvinist Sully, zijn voornaamste minister, oefende een verderfelijke invloed uit, waardoor de koning niet brak met de voor de katholieke zaak zo schadelijke anti-Habsburgse politiek. Maar de koning werd vermoord net voor hij het commando zou opnemen over de troepen die de keizer moesten bestrijden voor een opvolgingskwestie in het hertogdom Kleef.

HET UITBREKEN VAN DE DERTIGJARIGE OORLOG (1618-1648)

Deze bittere oorlog tussen katholieken en protestanten is de belangrijkste geopolitieke gebeurtenis van het begin van de 17de eeuw. Het gaat al om een moderne, ideologische, totale oorlog, de voorbode van wat we later zullen meemaken. Bijzonder dramatisch is dat het twee heilige koningen waren, twee grote katholieke vorsten, die met elkaar in botsing kwamen en zo verhinderden dat de Contrareformatie zou slagen.

De Dertigjarige Oorlog was in de eerste plaats een Duitse oorlog, die zijn oorsprong vond in de ondeugdelijke Vrede van Augsburg van 1555 en de middelmatigheid van de keizers die Karel V opvolgden. Van bij de aanvang van de 17de eeuw vormden zich liga's van protestanten en katholieken, waardoor de vrede in het Duitse Rijk bij het minste incident in gevaar kwam. De situatie in het Rijk was des te meer gespannen omdat de katholieke Contrareformatie in het offensief was, met voorop de Sociëteit van Jezus. Eerst was er de H. Petrus Canisius, de apostel van Duitsland, gestuurd door Sint-Ignatius zelf. In de volgende generatie inspireerde het werk van de heilige kardinaal Roberto Bellarmino alle Duitse bisschoppen. Overal openden de jezuïeten colleges waaruit verdedigers van het geloof voortkwamen. In 1556 werd het college van Ingolstadt in Beieren gesticht, waar de jonge Ferdinand, hertog van Stiermarken, zijn opleiding kreeg. Zijn troonsbestijging in Bohemen in 1617 zou de oorlog ontketen.

Wie was Ferdinand van Stiermarken, de latere keizer Ferdinand II (1578-1637)? Hij was een Habsburger die werd opgevoed in het tridentijnse katholieke geloof door zijn moeder. Zijn hele leven hield hij zijn biechtvader aan zijn zijde en een raad van jezuïetentheologen. Hij had een monnikenziel, maar wel die van een monnik-ridder. Zodra hij zijn vader was opgevolgd in Stiermarken, in de Oostenrijkse Alpen, begon hij een hertogdom waar nauwelijks nog katholieken waren terug te voeren tot het katholieke geloof. En met succes! Hij was echt de kampioen van hetatholicisme in het Duitse Rijk en de protestanten beseften al snel dat hij hun ergste vijand was.

Dit betekende een grote verandering in de Duitse aangelegenheden, omdat de keizers sinds het aftreden van Karel V zo niet liberaal, dan toch zeer inschikkelijk waren geweest voor de protestanten. In 1609 bv. verleende keizer Rudolf II zijn protestantse Boheemse onderdanen in zijn Majesteitsbrief een religieuze status die nog gunstiger was dan het Edict van Nantes in Frankrijk.

De andere voorvechter van hetatholicisme in Europa was de jonge Franse koning Lodewijk XIII (reg. 1610-1643), die in dezelfde jaren een ware kruistocht leidde tegen het calvinisme in zijn koninkrijk. De historicus John Elliott benadrukt de gelijkenis tussen de toenmalige politieke situatie in Frankrijk en die in Bohemen: « Béarn [een door en door protestants gebied bij de Pyreneeën] was een soort Bohemen in het klein. Overal waar radicaal protestantisme en volksvertegenwoordiging werden gecombineerd, leken politieke opstanden gegarandeerd. Van de Franse provincies hadden alleen Béarn en Navarra een semi-autonome status die vergelijkbaar was met het Boheemse model. Op het ogenblik dat keizer Ferdinand II in 1620 Bohemen met geweld zijn gezag oplegde, leidde Lodewijk XIII zijn leger naar Béarn en sloot zijn expeditie af met de aankondiging van de gedwongen integratie van Béarn en Navarra in het koninkrijk Frankrijk » (*Richelieu and Olivares*, 1991, pp. 76-77).

De koning werd in deze kruistocht aangemoedigd en gesteund door wat nogal geringschattend "*le parti dévot*" wordt genoemd: een katholiek bondgenootschap van edelen en geestelijken dat voortkwam uit de *Compagnie du Saint-Sacrement* en dat in de lijn van de Contrareformatie de strijd tegen het calvinisme aanging. Belangrijke aanhangers waren de familie de Marillac, de kapucijn pater Joseph du Tremblay, kardinaal de Bérulle en de H. Vincentius a Paulo.

DE STRIJD OM BOHEMEN

In het Duitse Rijk kwamen de gebeurtenissen in een stroomversnelling toen de kinderloze keizer Matthias II zijn neef Ferdinand uitkoos om hem op te volgen aan het hoofd van Bohemen. De Tsjechische protestantse edelen vreesden echter dat de nieuwe koning de fameuze Majesteitsbrief weer zou intrekken. Bovendien waren ze fel gekant tegen het centraliserende voornemen van Ferdinand, die de te grote zelfstandigheid van Bohemen wilde terugschroeven en daarvoor vertrouwde op grootkanselier Zdenek von Lobkowicz. De familie von Lobkowicz was het equivalent van de strijdend-katholieke familie de Marillac in Frankrijk; zo was prinses Polyxena von Lobkowicz de grondlegster van de devotie tot het H. Kindje Jezus van Praag.

Op 23 mei 1618 plegen de Tsjechische edelen een staatsgreep, bekend als de *Defenestratie van Praag*. In afwezigheid van koning Ferdinand trekken zij naar de Praagse burcht en gooien de twee koninklijke regenten uit het raam. Het gaat niet om een symbolisch gebaar: de opstandelingen willen wel degelijk doden om het onherstelbare teweeg te brengen en het volk mee te krijgen. Ze stellen een voorlopig bewind in, verjagen de jezuïeten en kiezen het jaar daarop Paltsgraaf Frederik, een calvinist en leider van de Duitse protestantse partij, tot koning van Bohemen. Op hetzelfde moment wordt Ferdinand verkozen tot keizer van het Heilige Roomse Rijk. Hij realiseert zich dat, als hij de opstand niet neerslaat, het verlies van Bohemen de ondergang van het Huis Habsburg en de triomf

**KEIZER FERDINAND II VAN HABSBURG
VERPLETTERT ZIJN PROTESTANTSE VIJANDEN.
Kopergravure door Egidius Sadeleer.**

van de protestantse kerkgenootschappen in het Rijk zal betekenen.

De Dertigjarige Oorlog begint met een glansrijke overwinning voor de katholieke keizer: tijdens de slag op de Witte Berg, aan de poorten van Praag, verslaat hij op 8 november 1620 zijn protestantse vijanden. Frederik van de Palts vlucht halsoverkop en het hussitisch-lutherse Bohemen wordt een katholiek bastion in Midden-Europa. Het is een belangrijk geopolitiek feit en het bewijs dat niets onmogelijk is met een overtuigde en gedecideerde katholieke vorst.

Ferdinand II is zinnens zijn succes uit te buiten om de ketterij in heel het Duitse rijk uit te roeien. Tegelijkertijd wil hij onder zijn gezag een absolute monarchie vestigen naar het voorbeeld van Spanje en Frankrijk, wat neerkomt op het omvormen van het middeleeuwse feodale Rijk tot een moderne, ge-centraliseerde en katholieke staat. Natuurlijk reageert de Europese protestantse partij erg zenuwachtig op die plannen. En ook in Frankrijk willen de tegenstanders van een compromisloze integraal-katholieke politiek er niet van weten. Hun spreekbuis wordt kardinaal Richelieu, die in 1624 aan de macht komt.

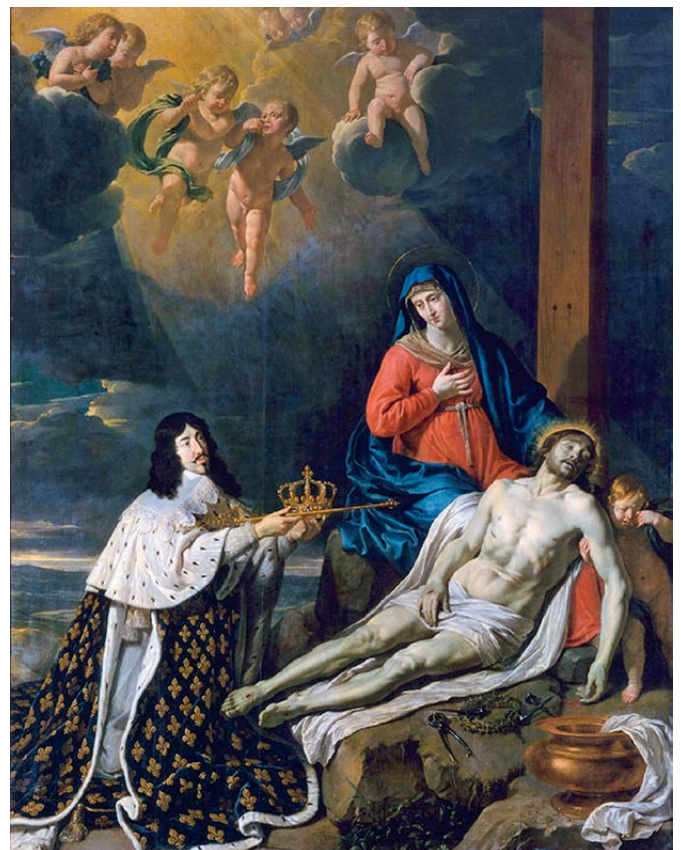
RICHELIEU, DE KWADE GENIUS VAN LODEWIJK XIII

In 1627-1628 behaalt Lodewijk XIII een beslissende overwinning bij het beleg van La Rochelle, het belangrijkste bolwerk van de hugenoten in Frankrijk, en in 1629 triomfeert hij over de protestanten in de

Cevennen. Het lijkt een door de Voorzienigheid gewilde gelegenheid om hun politieke macht definitief te breken en zelfs om een einde te maken aan hun publieke cultus. Want in plaats van in hun machtsbases de clausules van het Edict van Nantes te eerbiedigen die vrijheid voor de katholieke eredienst voorzien, treden ze die bepalingen brutaal met de voeten en slagen onbeschoemd de kerkelijke bezittingen aan. Ferdinand II heeft in Bohemen bewezen dat een krachtdadig optreden loont.

Maar onder invloed van Richelieu, zijn eerste-minister, verleent de koning amnestie aan de overwonnen hugenoten en kondigt hij het Edict van Alès af: de protestanten mogen hun openbare godsdienstvrijheid behouden. « *Net alsof tien jaar oorlog voeren, met de koninklijke macht als overwinnaar, niets betekenen! Richelieu is er enkel op bedacht om alles kapot te maken wat de anderen hebben verwezenlijkt en om bij de koning de onmisbare, unieke en door de Voorzienigheid naar voren geschoven persoon te spelen, zodat hij in zijn eentje totaal andere plannen kan uitvoeren waarvoor hij later de roem kan opstrijken. Een duivel is hij en een wel heel eigenaardige kerkvorst!* » (abbé de Nantes, *Histoire volontaire de sainte et doulce France*, p. 203).

Richelieu krijgt de koning zodanig in zijn greep dat hij hem ervan kan overtuigen om de oude diplomatie van Frans I weer op te nemen, waarvan de eerste regel luidt: ervoor zorgen dat de zaken in het Duitse Rijk in een zo groot mogelijke chaos verkeren. En zo zal Frankrijk de Duitse protestanten steunen in hun verzet tegen de katholieke keizer, wat

**KONING LODEWIJK XIII VAN FRANKRIJK
WIJDT ZIJN KROON EN ZIJN LAND TOE AAN DE H. MAAGD MARIA.
Schilderij door Philippe de Champaigne.**

neerkomt op een manifest verraad van de door God gewilde orthodromie of rechtlijnige geschiedenis...

Van zodra hij stevig genoeg in het zadel zit, rekent de kardinaal af met zijn vijanden van *"le parti dévot"*. Koningin-moeder Maria de' Medici, die te laat beseft wat voor kwade genius Richelieu is en zich via een complot van hem wil ontdoen, moet zelf in ballingschap gaan; maarschalk de Marillac wordt geëxecuteerd wegens "verraad", zijn broer belandt in de gevangenis en sterft er. Niets houdt de kardinaal nog tegen om Frankrijk in de oorlog te storten die hij meer dan wat ook verlangt, de oorlog tegen het Huis Habsburg, dat wil zeggen tegen Spanje én Oostenrijk!

Binnen het Duitse Rijk zelf groeit ondertussen de tegenstand tegen de politiek van Ferdinand II. Wanneer hij op de Rijksdag van 1631 zijn zoon wil laten verkiezen tot Rooms koning – de eerste stap naar een erfelijke keizerskroon – wordt dat plan gedwarsboomd door de keurvorsten, die handig bewerkt zijn door de Franse diplomatie. De rijksgrotten dwingen Ferdinand zelfs tot de drastische inkrimping van zijn leger, het werktuig voor de katholieke herovering van het Rijk.

Net op dat moment valt Zweden onder Gustaaf II Adolf het Heilige Roomse Rijk binnen om zich in de oorlog te mengen ten gunste van de protestanten. Richelieu, die in 1630 een geheim bondgenootschap met Stockholm gesloten heeft, zorgt voor stevige financiële steun! Na een reeks overwinningen worden de Zweden echter verpletterend verslagen bij Nördlingen in 1634. De moegestreden partijen sluiten een tijdelijke vrede die vooral voor Ferdinand II voordelig is.

De laatste fase van de Dertigjarige Oorlog is een open oorlog van Frankrijk tegen Habsburg. Spanje, dat lange tijd een lethargisch bestaan geleid heeft, veert weer op dankzij de energieke staatsman Olivares. Hij is vastbesloten om de afgescheurde noordelijke Nederlanden te heroveren en stuurt daarom troepen naar het Rijnland. Dat "verontrust" Richelieu, die zich van protestantse bondgenoten verzekert en Madrid de oorlog verklaart in 1635. Maar de oorlogstoker heeft zijn land militair amper voorbereid en de eerste confrontaties met de Spanjaarden, die de hulp krijgen van de troepen van de keizer, lopen uit op een ramp voor Frankrijk. In augustus 1636 overwinnen de Habsburgse legers in het Noord-Franse Corbie en rukken vervolgens op tot in Pontoise, op 40 km van Parijs. Het doembeeld van een inname van de hoofdstad door de vijand dreigt plots realiteit te worden; Richelieu zijgt bijna letterlijk ineen.

EEN NOODLOTTIGE VREDE

Het is dan dat zuster Anna-Maria van de gekruisigde Jezus aan de koning van Frankrijk de wil van de Hemel doet kennen: de toewijding van Frankrijk aan de Allerheiligste Maagd Maria. Lodewijk XIII doet de plechtige belofte dit verlangen in te willigen en de toewijding gebeurt in Abbeville op 15 augustus 1638: de koning wijdt zijn persoon, zijn land, zijn kroon en zijn onderdanen toe aan Onze-Lieve-Vrouw, tot grote vreugde van alle vrome en rechtgeaarde zielen in het koninkrijk.

Meteen boekt het Franse leger opnieuw een reeks overwinningen, waardoor het gevaar wordt afgewend. Maar Richelieu herziet zijn politiek niet en streeft meer dan ooit naar *"l'abaissement de la Maison d'Autriche"*, de machtsvermindering en vernedering van de Habsburgers. Zijn dood in 1642 brengt een andere kardinaal op het voorplan, Mazarin, die als eerste-minister de "diplomatie" van Richelieu verderzet.

Uiteindelijk wordt in 1648 de Vrede van Westfalen gesloten en is de Dertigjarige Oorlog voorbij. Vanuit ons perspectief van katholieke geopolitiek moeten we zeggen dat deze vredesverdragen zeer nefast waren. Ze werden door de pausen trouwens nooit aanvaard, want katholieke vorsten onwaardig. *« Ze bekrachtigden immers de verdeling van de christenheid volgens de grenzen van twee religies: aan de ene kant de ware, wettige en Rooms-katholieke godsdienst, aan de andere kant de valse en revolutionaire godsdienst, vrij en gelijk in rechten »* (abbé de Nantes, *Histoire volontaire*, p. 210).

De verdragen bevestigden de schikkingen van Augsburg uit 1555, namelijk de definitieve verankering van het beginsel *"cujus regio, ejus religio"*. Bovendien betekenden zij de triomf van de Franse anti-Habsburgse politiek: de macht van de keizer werd volledig uitgehold en het Heilige Roomse Rijk opnieuw versplinterd in 350 onafhankelijke staatjes. Een belangrijk gevolg was ook dat de Oostenrijkse erflanden zich geleidelijk afkeerden van het Rijk en hun blik richtten op de Donau en het oosten van Europa. Dat vacuüm zou opgevuld worden door een opkomende protestantse macht: Pruisen.

De historicus Georges Pagès besluit in zijn studie over de Dertigjarige Oorlog: *« De Vrede van Westfalen verving de idee van de eenheid van de christelijke wereld [...] door de idee van een systeem van onafhankelijke staten, een soort van internationale Gemeenschap. Die Gemeenschap hield geen rekening met de regeringsvorm van de staten die er deel van uitmaakten – monarchieën evengoed als vorstendommen of republieken – en evenmin met de religieuze belijdenissen die er de lakens uitdeelden. We staan daarmee aan de vooravond van het principe van de natiestaten. Het lijdt niet de minste twijfel dat de motor voor deze omvorming van Europa, deze definitieve breuk met het verleden, Frankrijk is geweest en meer bepaald kardinaal Richelieu. Door de Dertigjarige Oorlog over het hele continent te verspreiden heeft de Franse politiek – de politiek van Richelieu – het moderne Europa geschapen, waarvan we de essentiële kenmerken zien verschijnen in de Vrede van Westfalen »* (*La Guerre de Trente ans, 1618-1648*, 1939, pp. 301-302).

Het tijdvak van de Contrarevolutie, belichaamd door keizer Ferdinand II en koning Lodewijk XIII, is voorbij en daarmee ook dat van de katholieke Contrareformatie in de lijn van Trente. Het protestantisme heeft zich voorgoed in Europa geïnstalleerd. Het is in zekere zin de triomf van Luther, een triomf die de komende eeuwen nog veel bloed zal doen vloeien...

broeder Louis-Gonzague van de Bambina

IN DE VOETSPOREN VAN DE Z. EDWARD POPPE

BEDEVAART VOOR HET EEUWFEEST VAN ZIJN OVERLIJDEN

In de maand mei van dit jaar organiseerden wij een grote driedaagse bedevaart waaraan, naast Vlamingen en Walen, ook talrijke Franse leden en sympathisanten van *DE KATHOLIEKE CONTRAREFORMATIE IN DE 21STE EEUW* deelnamen. In het totaal waren we met 170 bedevaarders, onder wie heel veel kinderen en jongeren. Hieronder volgt het enthousiaste relaas van de twee broeders die de geestelijke leiding in handen hadden en de heiligheid van priester Poppe perfect verwoordden.

« **H**EBT Gij uw bloed voor niets vergoten? Werd Gij voor niets gekruisigd? Werd Gij voor niets gesmaad? Waartoe uw allerheiligste Eucharistie? [...] Gaat de wereld verdwijnen in een hel-lepoel van verdoemenis? Ach, Heer, zoudt ge uw priesters zenden, de Uwe, de ware, de arme en heilige... die kleinen konden gered worden, die massa's konden onder uw

liefdetenten gebracht worden en U bewaard blijven voor eeuwig! Gedenk dat Gij geleden hebt, gedenk uw eindeloze liefde en de onschuld der kleinen. Zend uw priesters! Moeder, toon u Moeder! » (12 juli 1917).

De Eerste Wereldoorlog was nog niet voorbij toen de jonge Vlaamse priester Edward Poppe (1890-1924) deze alarmkreet slaakte en zijn vurig gebed naar de Hemel deed opstijgen. Zijn voorbeeld en zijn ijver voor de redding van de arme zielen die in de hel terechtkomen door de schuld van slechte herders zijn bijzonder actueel.

Vanuit het kleine klooster van Moerzeke zag hij de verschrikkelijke geloofsafval aankomen die de Kerk zou verwoesten en haar gelijk zou maken aan « een grote stad die voor de helft in puin ligt » (derde Geheim van Fatima). Als leerling van de H. Pius X en van de H. Louis-Marie Grignion de Montfort had hij de oorzaken van de apostasie ingezien en de bovennatuurlijke remedies aangewezen. Hij bood zijn leven aan als brandoffer, « als een graankorrel om vermenigvuldigd te worden », in de hoop dat de hulpmiddelen die hij aanreikte zouden toegepast worden door zijn confraters, door de kinderen van de Eucharistische Kruistocht, door heel zijn Vlaamse volk. Tenslotte werd hem, als

Broeder Edward aan het woord over zijn heilige patroon in de basiliek van Oostakker.

de vrucht van het gebed van de Allerheiligste Maagd en Middelaars Maria, de verrijzenis beloofd van het mystieke Lichaam dat hij zo liefhad, de Kerk : « **Mijn zoon, ik zal herleven.** »

EEN VERGETEN HEILIGE

In de laatste brief aan zijn geestelijke leidsman schreef hij : « Moge het gehele priester-corps van Christus zijn aandacht besteden,

ja zich verliezen aan het Rijk. Maar Jezus brandt niet in het priesterschap en daardoor brandt de vlam van het Rijk niet in de Kerk. Daarom smee ik en spreek ik als het ware met de mond van Christus tot uw hart : “Bedelaar Jezus is op bedeltocht ! En Hij bedelt datgene wat Hij zo graag verlangt te geven : **Ik wil het vuur zenden...**” Pater, laat ons binnentreden in de NUBES LUCIDA [de lichtgevende wolk], laat ons binnentreden in MARIA. Daar zullen wij omgevormd worden tot licht... Zij is de haard van het vuur » (12 mei 1924).

Minder dan een maand later greep zijn *dies natalis* in de Hemel plaats. Het nieuws van zijn dood verspreidde zich razendsnel doorheen het land : « De apostel, de heilige is dood ! » Duizenden gelovigen snelden toe om neer te knielen aan de voeten van het opgebaarde lichaam. De uitvaart van deze nederige priester, die in een geest van radicale armoede had geleefd, was als die van een vorst. Toen de kist de parochiekerk van Moerzeke werd binnengedragen, werd ze gevolgd door een indrukwekkende processie. Achter een menigte priesters, seminaristen en vertegenwoordigers van allerlei religieuze orden en congregaties volgde een lange stoet van mannen en vrouwen, jeugdbewegingen en kinderen in de

witte albe van hun onschuld. Boven deze compacte massa wapperden de veelkleurige vlaggen van de Eucharistische Kruistocht waarop de H. Hostie was afgebeeld in de schittering van zonnestralen. Een onvergetelijk schouwspel !

En toch haastte men zich om het onderricht en de waarschuwingen van deze heilige in de vergeethoek te stoppen. Kardinaal Mercier, primaat van België, die priester Poppe nochtans als een heilige beschouwde, vroeg aan Odilo Jacobs om een biografie van zijn goede vriend Edward te schrijven, maar met weglating van zijn engagement in de Vlaamse Beweging – nochtans een essentieel onderdeel van zijn persoonlijkheid.

Op het einde van de diocesane fase van het zaligverklaringsproces (1945-1952) aarzelde de postulator niet te stellen dat de zaak van priester Poppe « *de vergelijking kon doorstaan met die van de heilige pastoor van Ars* ». In juni 1964 ondertekenden de Belgische bisschoppen daarom een smeekschrift om hem zo vlug mogelijk zalig te verklaren. De Romeinse fase van het proces begon in september 1966. Het decreet vermeldde bovenaan als motto een uitspraak van de H. Johannes Chrysostomos : « *Als een priester er enkel zou aan denken zijn eigen ziel te redden en de redding van de zielen van de anderen zou verwaarlozen, dan verdient hij opgeslokt te worden door de hel samen met de goddelozen !* »

Maar ondertussen had het Tweede Vaticaanse Concilie plaatsgevonden en was de H. Maagd verbannen « *naar een hoekje* », zoals priester Poppe in zijn tijd al zei, en was haar « *een ondergeschikte rol* » toegewezen. In de jaren 1980 schreef Fernand Van de Velde, een overtuigd flamingant, een “wetenschappelijke” en zeer gedetailleerde biografie van Edward Poppe in vier delen die een echte goudmijn is. Maar de auteur is zo doordrongen van de moderne geest dat zijn analyse verraad pleegt aan de ware zienswijze van de heilige die hij wil rehabiliteren « *in zijn historische en menselijke context* ».

De zaak sleepte aan en pas op 3 oktober 1999 verklaarde paus Joannes-Paulus II Edward Poppe zalig, in een klimaat van algemene onverschilligheid voor de bewonderenswaardige Vlaamse priester. En sindsdien is het alleen maar erger geworden...

Om eerherstel te brengen, nodigden onze Vlaamse vrienden ons uit om samen met hen het eeuwfeest te vieren van het overlijden van “de heilige van Vlaanderen”. Drie dagen lang was het een genot voor onze ogen én ons hart om het rijke Vlaams-katholieke erfgoed te ontdekken en de plaatsen te bezoeken waar de Z. Edward Poppe leefde en werkte. Het was een onvergetelijke les voor ons, die dit jaar het eeuwfeest vieren van de geboorte van onze stichter, abbé Georges de Nantes, op 3 april 1924. Het lijkt ons vanzelfsprekend dat er in de plannen van de Voorzienigheid een soort “overgang” geweest is tussen beide geestelijken, van wie

de zielen op eenzelfde wijze verteerd werden door de liefde voor de totale Waarheid, met het oog op de wereldwijde heerschappij van Jezus en Maria.

Al in september 1919 noteerde priester Poppe : « *De tijden schreeuwen verloochening van God uit. Laten wij dan Gods barmhartigheid en Gods heiligheid uitbazuinen ! Dat Maria bazuine door ons ! Het schijnt me toe dat ik gaarne mijn leven zou geven opdat Onze-Lieve-Heer in zijn priesters zou vinden wat Hij van hen verwacht ; ik zou het willen geven opdat één enkele van hen zijn goddelijke plan ten volle zou realiseren.* »

BRUGGE

De eerste dag, op het hoogfeest van Ons-Heer-Hemelvaart, trokken we naar Brugge voor de traditionele processie van het H. Bloed. Voor alle Fransen was deze publieke uiting van katholiek geloof een echte openbaring : in de Franse Republiek is zoiets absoluut ondenkbaar. Ondanks enkele (kleinere) toegevingen aan de moderne religiositeit met o.m. hier en daar een charismatisch accent blijft de processie een indrukwekkend godsdienstig gebeuren waarin scènes uit het Oude en het Nieuwe Testament overtuigend en in een prachtige vormgeving worden opgeroepen en nagespeeld.

Hoogtepunt is uiteraard de verering van de reliekwie in haar schitterende reliekschrijn : het kostbare Bloed van Onze Heer Jezus Christus zelf, opgevangen door Jozef van Arimatea en meegebracht uit het H. Land door graaf Diederik van de Elzas... en niet uit Constantinopel in latere tijden, zoals men ons tegenwoordig wil doen geloven (zie het artikel *Diederik van de Elzas en de Tweede Kruistocht* in *Hij is VERREZEN !* nr. 115 van januari-februari 2022).

OOSTAKKER

De Vlamingen hebben hun eigen kleine “Lourdes” in Oostakker, vlakbij Gent. In het begin van de jaren 1870 wilde de markiezin van Courtebourne een oude kluis op haar domein naar de mode van de tijd omvormen tot een aquarium. De ingang liet zij bekleden met kunstmatige rotsen. Haar pastoor deed toen de suggestie om er een beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes te plaatsen, dat hij in het bijzijn van zijn parochianen zegende op 29 juni 1873. Vanaf dat moment trokken veel bedevaarders naar Oostakker om er te bidden.

De miraculeuze genezing van Pieter De Rudder op 7 april 1875 betekende een keerpunt voor het bedevaartsoord. De Rudder was een landarbeider van wie het linkerbeen verbrijzeld was door een boom ; hij genas op wonderbare wijze nadat hij driemaal, met heel veel pijn en moeite, rond de grot gestrompeld was. Oostakker werd toen een van de belangrijkste mariale heiligdommen van België. De markiezin vroeg aan de bisschop van Gent de toelating om een kapel te bouwen. « *Neen, mevrouw,* » antwoordde hij, « *wat we nodig hebben is geen kapel, maar een kerk.* » Hij legde er de eerste steen van een maand na de genezing

van Pieter De Rudder en twee jaar later was de enorme kerk klaar !

Eén van de priesters verantwoordelijk voor het heiligdom ontving ons hartelijk en stond broeder Edward toe om te preken. Edward Poppe is vaak naar Oostakker gegaan, om dank te betuigen op belangrijke ogenblikken in zijn leven en één keer om zijn toewijding aan de Maagd Maria te hernieuwen. Toen hij seminarist in Gent was of later onderpastoor kwam hij te voet en bad onderweg de vijftien mysteries van de Rozenkrans. Bij elk bezoek legde hij zijn voornemens neer aan de voeten van Maria, als een boeket, en vertrouwde zijn roeping toe aan haar moederlijke bescherming. Hij bleef altijd lange tijd neergeknield zitten bij de grot « *want het is er warm en Moeder spreekt er graag aan het hart.* »

Door onze toewijding aan de H. Maagd, zo zei hij, « *erkennen wij onze volledige afhankelijkheid van Haar en, via Haar, van Jezus en de H. Drievuldigheid.* » Alle genaden passeren langs de moederlijke handen van onze Middelaars. En aan een confrater van de priesterbeweging de *Filioli* : « *Broerke, hebt ge uzelf al volledig aan onze Moeder gegeven ? Neen ? Doe het ! Wees niet bang, ge kunt er alleen bij winnen. Ik heb met Maria een pact gesloten : dat Ze me lang genoeg laat leven opdat ik al het goede kan doen waarvan God wil dat ik het doe.* »

Toen zijn opdracht van onderpastoor in Sint-Coleta te zwaar bleek voor zijn gezondheid, verplichtte zijn geestelijk directeur hem om een andere post aan te vragen. Edward vernam dat de plaats van rector in Oostakker vacant was en hij verlangde er erg naar daar benoemd te worden : het vooruitzicht om zo dicht bij zijn Moeder te kunnen leven verheugde hem. Maar de Voorzienigheid besliste er anders over. Edward aanvaardde dit offer moedig : « *Ik breng graag het offer van deze benoeming en zie er de wil van God in. Moeder, ik geef me helemaal aan u opdat Gij mij helemaal aan God zoudt geven.* » In die gesteltenis hernieuwde hij op 8 september 1918 in Oostakker zijn toewijding aan de H. Maagd.

We konden twee avonden logeren in het Sint-Jozef-Klein-Seminarie in Sint-Niklaas, waar Edward Poppe zijn middelbare studies deed en zijn priesterroeping bevestigd zag. Hij wijdde zich toe aan de Maagd Maria en begreep wat Onze-Lieve-Heer van hem verwachtte :

« *Mijn zoon, Ik ben niet gekomen om u de vrede te geven, maar de strijd. Ik weet dat gij die lelijke wereld verfoeit en dat gij ze uit liefde tot Mij zoudt willen ontvluchten tussen de vredige muren van een klooster. Maar bezie eens die duizenden arme werklieden die, door onchristelijke voormannen bedrogen, Mij niet meer erkennen willen en de schaapstal hebben verlaten. Ge weet dat Ik de Goede Herder ben en dat Ik mijn leven gegeven heb voor mijn schapen. Ik wil dan dat gij die ongelukkige schaapjes gaat opzoeken, ze gaat ontrukken aan de wereld*

en ze terugbrengt naar de schaapstal. Gij zult mijn soldaat zijn, Christus' soldaat, en ge zult de heilige oorlog voeren hier in uw eigen land. Ge zult in de wereld zijn, zonder er aan toe te behoren. Het klooster schenkt alleen vrede aan die Ik er naartoe roep. Gij, mijn zoon, zult alleen vrede vinden in de strijd » (31 januari 1910).

TEMSE : HET GEBOORTEHUIS

De tweede dag van onze bedevaart was helemaal gewijd aan de plaatsen waar de Z. Edward Poppe geleefd heeft. We begonnen in Temse, prachtig gelegen in een grote Scheldebocht in het Zoete Land van Waas. Het gezin Poppe woonde in een klein huis in het Visserstraatje, vlakbij de stroom. Daar zag Wardje, zoals hij door iedereen genoemd zou worden, op 18 december 1890 het levenslicht. Het was een eerste genade voor hem om geboren te worden in een van die Vlaamse gezinnen waarin een rotsvast traditioneel geloof het fundament van het leven vormde en die heel veel roepingen voortbrachten. Van de elf kinderen van het gezin, waarvan er drie vroegtijdig stierven, werden de twee jongens priesters en gingen vijf meisjes naar het klooster.

Vader Desiré was bakker. Moeder Josefa verkocht het brood en ook allerlei soorten gebak. De kerk was vlakbij en ze woonde zoveel als mogelijk was de dagelijkse mis bij. Al op jonge leeftijd toonde Edward zich vroom, begaafd en oprecht. Hij was sociaal en aanstekelijk vrolijk, vol aandacht voor zijn ouders, broer en zussen, ook al kon hij het niet altijd laten om streken uit te halen of hen te plagen. Thuis slaagde Josefa Poppe er in de ziel van haar kleine Edward te doordrenken met devotie, met een kinderlijke voorliefde voor de H. Maagd. Elke dag begon en eindigde met het bidden van drie weesgegroetjes. In de maand mei werd een Mariabeeld op de schoorsteenmantel tussen twee kaarsen versierd met verse bloemen. Edward en zijn oudste zussen zorgden ervoor en baden elke avond tot hun hemelse Moeder.

« *Weekdag, werkdag* » was het motto van zijn vader. Toen Edward twaalf was, liet zijn vader hem kennismaken met het vak : de oven opwarmen, het deeg kneden, het brood in de oven schuiven. De bakkersleerling moest dit allemaal vóór schooltijd doen. Hij leerde zijn lessen vaak bij het licht van de oven. Na schooltijd deed Edward zijn ronde om het brood aan huis te bedelen. Hij zou later zeggen : « *Toen ik naar het college ging, moest ik niet veel meer leren : door brood aan huis te brengen had ik meer dan genoeg gezien in de huishoudens, de cabarets en de afgelegen wegeltjes !* » Tegenover het slechte voorbeeld van zijn kameraden was zijn reactie kordaat : « *Met die ga ik niet meer om* », zei hij tegen zijn moeder, « *hij doet dingen die niet passen.* »

Toen hij opgroeide, voelde Edward dat Jezus hem tot een hogere dienst riep. « *Heer, veertien jaar lang heb ik geen vermoeden gehad van uw speciale in-*

zichten met mij. Maar plots ben ik gaan trillen van verwondering en vreugde als ik uw vinger en uw oog op mij gericht voelde en ik vol blijdschap mijn naam door U hoorde roepen. »

De directeur van de katholieke school van Temse, E.H. De Sutter, bespeurde een geestelijke roeping in de jongen en stelde de ouders voor om hem Latijn te leren zodat hij zou kunnen verder studeren. Voor vader, die met zijn gezondheid begon te sukkelen, was het een zwaar offer zijn oudste zoon zo te laten vertrekken. Hij boog het hoofd voor de wil van God, maar nam Edward apart en zei hem : « *Als God u roept, zal uw vader daar gelukkig om zijn. Maar luister goed : ik wil niet dat ge als priester een beter leven zult hebben dat hetgeen ge hier zoudt hebben. Ik wil niet dat ge de vleier van de rijken wordt, maar de helper en de trooster van de ongelukkigen. Overtuiging en arbeid ! Zo niet kunt ge beter in de bakkerij blijven. »*

In september 1905 ging Edward naar het kleinseminarie in Sint-Niklaas. Op de dagen dat er een grote "sortie" op het programma stond, vroeg hij om naar huis te mogen gaan om zijn vader te helpen. Hij werkte hard in de bakkerij zodat zijn verzwakte vader wat rust kon nemen. Toen Desiré Poppe begin 1907 bezweek, liet hij zijn vrouw alleen achter met acht kinderen tussen drie en twintig jaar oud. Voordat hij stierf, uitte hij zijn wens aan zijn rouwende vrouw : « *Als het niet te veel moeite is, zou ik graag willen dat ge alles doet zodat Edward verder kan studeren. We zijn indertijd niet gehuwd om onze kinderen rijk te maken, maar om ze gelukkig te weten. »* En zo keerde Edward terug naar het kleinseminarie.

TEMSE : DE KERK

Op het plein bij de kerk is een monument opgericht ter ere van Edward Poppe. Het beeldt de studenten van de bond *Temse Voorwaarts* uit, maar ook de arme mensen uit de achterstandswijken van Temse en Gent. Net als zijn vader leed Edward onder de ellende van de arbeiders en was hij vooral ongelukkig dat zij achter de rode vlag aanliepen, hun priesters de rug toekeerden en zich distantiëerden van de Kerk. Het was zijn voortdurende zorg om zijn liefde voor de armen te verbinden met de bekommernis om zijn Vlaamse volk.

In het midden van het reliëf zien we priester Poppe

met zijn fameuze sjaal ; hij verwelkomt de kinderen die hem om brood smeken, zowel materieel als geestelijk. « *Als ik zie hoe de zielen van de kinderen in massa verloren gaan en ik ze zie wegwijnen tot zelfs op de schoolbanken, als ik zo weinig liefde zie voor Jezus en Maria, dan zouden we in onze klaslokalen, onze patronaten, onze voordrachtszalen en zelfs in onze kerken met gouden letters moeten schrijven : "Laten we onze kinderen te eten geven !" Laten we onze lieve kinderen verzamelen rond de H. Tafel waar Jezus zichzelf als voedsel geeft. »* Voor dat doel stichtte hij de eucharistische en mariale Kruistocht.

In dit werk om de mensen te heiligen werd hij gesteund door religieuzen, te beginnen met zijn eigen zussen aan wie hij voortdurend gebeden en offers vroeg. Aan zuster Elizabeth van de Drievuldigheid van het karmelietessenklooster in Lokeren schreef hij : « *In ons werk als catechisten worden kleine wonderen van genade geopenbaard : er zijn kinderen die in de achterstraatjes van Gent of in de hoeken van een socialistische mansarde worden opgepikt en die in echte heiligen veranderen... »*

Wanneer in het midden van zelfs het meest spannende spel de kerkklok luidde, liet Edward alles achter om naar het lof te gaan ; en zijn kameraden volgden. In de Onze-Lieve-Vrouwekerk beëindigden we onze eerste bedevaartstatie.

Daar werd Wardje de dag na zijn geboorte boven de doopvont gehouden. In zijn andere twee doopnamen, Johannes en Maria, zag hij zijn speciale roeping als kind van de H. Maagd, want hij wilde voor altijd afhankelijk zijn van zijn hemelse Moeder. Zijn tweede genade was zijn eerste communie in deze kerk op 20 maart 1902. Op de eindtoets van de catechismuslessen presteerde hij beter dan al zijn klasgenoten en kreeg hij de eremedaille. Zijn concurrent begon te huilen over zijn mislukking ; Edward had medelijden met hem en bood hem de medaille aan. De derde genade tenslotte was om in zijn parochiekerk gevormd te worden en het scapulier van

Onze-Lieve-Vrouw van de Berg Karmel te ontvangen. Verschillende van onze pelgrims volgden dit voorbeeld.

Voor priester Poppe baart de H. Maagd ons tot het genadeleven, geeft ze ons Jezus, bevestigt ze ons in onze roeping tot heiligheid. Op deze 10de mei herlazen we wat de Zalige exact een eeuw geleden schreef aan een karmelie-

Bij het monument voor priester Poppe in Temse.

tes in Mechelen : *« Dierbare zuster, help me te genezen, vooral innerlijk, want ik wil zijn zoals Jezus en Maria willen dat ik ben. Ik moet zo herboren en in Maria veranderd worden dat ik een tweede Jezus word. Ik moet een kind van Maria zijn om de blik van Jezus in mijn ogen te hebben, zijn vlam in mijn hart, zijn Geest in heel mijn leven. »*

GENT : SINT-COLETA

Vervolgens trokken we naar Gent en meer bepaald naar de parochie van Sint-Coleta, waar Edward zijn eerste gewijde ambt vervulde. In zijn tijd zag deze arbeidersparochie *« rood van het socialisme en zwart van de oorlogsmisericie »*. Voor de ijver van de jonge onderpastoor was het een ideaal werkterrein. Had hij aan zijn geestelijk dagboek vlak voor zijn benoeming niet toevertrouwd : *« Het priesterschap is kruis en martelaarschap, vrede en vreugde »?*

In juni 1916 bracht hij het grootste deel van zijn tijd door aan de voet van het tabernakel. Gebed, offer, eucharistie, net als de engel van Fatima op hetzelfde moment. Naar het voorbeeld van pater Chevrier, de stichter van het *Prado* in Lyon, vroeg hij zijn pastoor om een Communiebond te mogen oprichten. *« Er zijn maar heel weinig mensen die om Jezus geven. Laten we Hem dus vooral liefhebben door goed voorbereide communies en een heilig en voorbeeldig leven. »*

Om de kinderen aan te trekken, hen dichter bij Jezus te brengen en hen aan te moedigen vaak te communie te gaan, creëerde hij het Catechistenwerk. Een van hen, Julia Ronse, getuigde : *« Priester Poppe was de eerste priester die ik echt zag bidden : zijn houding en uitdrukking spraken van een intieme en liefdevolle relatie met God. Hem zien bidden deed u bidden... Op dezelfde manier was hij de eerste priester die ik echt hoorde preken. Het klonk echt, met de juiste woorden en gebaren, en het drong door in de ziel. Zijn woorden gingen als een zwaard door alle weerstand heen en bereikten de harten van de mensen. »*

Hij mobiliseerde arme arbeidsters in een Liga om eerherstel te brengen voor de godslasteringen die in de fabriek plaatsvonden : *« Alleen de nederigen, die alles van God en Maria verwachten, zullen volharden en goed doen. Wees troosters van de doorboorde Harten van Jezus en Maria. Ze zijn zo weinig geliefd. Blijf onderling verenigd als zussen in haar moederlijke Hart. »*

In de voetsporen van de pastoor van Ars beoefende priester Poppe radicale armoede en gaf hij zoveel hij kon om de ellende in zijn parochie te verlichten. Maar hij putte zich uit en zijn pastoor raakte geïrriteerd door zijn "onvoorzichtige" initiatieven. In de kerk werd hij soms betrappt terwijl hij bad met zijn armen in kruisvorm. Hij was bereid om met offers te betalen voor de verlossing van de zielen die de goddelijke Voorzienigheid

hem had toevertrouwd. In zijn geestelijk dagboek vinden we dit gebed : *« Eucharistische Jezus, God die hier in uw eenzaam Tabernakel zijt en steeds met groot verlangen vandaar uitziert naar al de zielen van Sinte-Coleta en ze tot U trekt ! Gij trekt ze tot U, tot uw liefde ! [...] Zelfs de gesloten harten trekt Gij aan, voortdurend de redding verlangend van hen die verloren gaan... Wat een droeve eenzaamheid, wat een ijle liefdedorst ! Hoe doof zijn die harten, hoe koud die zielen ! Jezus, o zend mij uit met UW dorst, met UW verlangen, UW ijver, UW liefdebrand die al de zielen raakt, ontvlamt, verteert en samensmelt. O zend UW vuur : Gij wilt, dat het ontstoken wordt : ik zal het uitdragen, opdat het oplichte en al die droeve en koude zielen verwarme... »*

Weldra namen zijn pastoor en zijn bisschop zelf hem de leiding van de Communiebond en het Catechistenwerk af. Uit gehoorzaamheid boog hij het hoofd... Hij was in deze parochie gekomen om in de zielen het vuur van het Evangelie aan te steken dat ook in hemzelf oplaaide. En de vlam was even opgelicht...

In mei 1918 schreef hij aan de seminaristen die zich voorbereidden op hun priesterwijding : *« Ha ! Mogen wij er op gelijken, op die priesters van Maria ! Maria, heb medelijden met uw Kerk. Maria ! Maria ! Het ongeloof en het bederf sluipt door de straten der steden, langs kleine deuren en hoge poorten en brengt de plaag der zonde in duizenden zielen ; haat en onrecht heersen over de volkeren en landen ; wat gespaard bleef sedert eeuwen, gaat ten onder. Maria ! Maria ! Zal de duivel nu gebieden op de straat, in dorp, in school, in huis ? Zal hij het goddelijk Evangelie van uw Zoon mogen verdrijven uit de maatschappij en uit de geest der christenen zelf ? Zal hij de Mammon doen aanbidden in plaats van het goddelijk Kruis ? Maria ! Maria ! De wereld wordt gestraft. Vorm Gij de zielen die de straffen tegenhouden, met harten van vuur om de dorre, koude wereld te doen ontvlammen, en geef hun een nieuwe taal die recht naar het hart gaat en de meest versteende harten beweegt ! »*

GENT : HET SEMINARIE

Na de mis en een door onze vrienden verzorgde picknick bezochten we het historische hart van Gent, van de Sint-Jacobskerk en de kaden van de Leie tot het voormalige seminarie en de Sint-Baafskathedraal. Herinneringen in overvloed aan de ijverige seminarist of jonge priester die in deze stad zijn geestelijk ambt vervulde ! Op een dag ging Edward te voet naar een parochie om catechismus te geven, vergezeld door een medepriester die hem bekende dat hij last had van menselijk opzicht. Edward antwoordde dat wanneer je een kind van Maria wordt, zij dan *« als een goede Moeder voor ons een rokske van eenvoud en heiligheid breit »* die ons helpt om ons

geen zorgen meer te maken over wat mensen denken of zeggen. En zonder verder oponthoud bad hij luidop de litanieën van de H. Maagd.

In het grootseminarie in Gent, waar Edward veertien maanden doorbracht (van september 1913 tot juni 1916, onderbroken door de mobilisatie en de oorlog) oefende hij door zijn deugdzaamheid en intelligentie een sterke invloed uit op zijn medestudenten. *« Wij junioren merkten onmiddellijk de lange, slanke seminarist op met zijn open en vriendelijk gezicht. Hij was punctueel in het naleven van de regels. Bovendien ontdekten we dat hij niet de eerste de beste was: hij kon levend water putten en ervan te drinken geven, omdat hij dapper was ondergedoken in de bronnen van het geloof. »* Als zijn geestelijk leidsman en biechtvader had hij E.H. Van Crombrugghe gekozen, die de beste theoloog van het land was, een overtuigde antimodernist en een vurige apostel van Maria Middelaes.

Op het seminarie was er een groep seminaristen die een vrome broederschap hadden gevormd, de *Filioli caritatis*, gesticht door een van hen, Robrecht Messiaen. Edward sloot zich enthousiast aan en zijn mariale vurigheid verspreidde zich al snel over de hele groep. Zo vormde hij de kern van een klein "leger" dat hij bescheiden de *Actie van Maria* noemde, ondanks de kritiek die hij kreeg van zijn professoren en de geestelijkheid van Gent.

Op 29 mei 1915, het feest van Pinksteren, ontving hij het subdiaconaat, na het afleggen van de anti-modernistische eed die de H. Pius X verplicht had gesteld om de grote ketterij van de 20ste eeuw te bedwingen: *« Het modernisme met zijn geest », schreef Edward, « dat zo traag is om het bovennatuurlijke te aanvaarden, van geen mirakels wil horen, de andersdenkenden bewondert en onze Moeder de Heilige Kerk wantrouwt, dat bloost over het geloof in het vagevuur en zwijgt over de hel, verfoei ik uit al mijn krachten. »*

Zijn geestelijk directeur getuigde: *« Voor hem was de Kerk werkelijk Christus die op aarde leefde. De luister van de Kerk was zijn trots, haar overwinning zijn vreugde. Haar strijd was zijn zorg en haar nederlaag zijn pijn. Hij onderwees en praktiseerde wat de Kerk aanbeval en verachtte met heel zijn hart wat de Kerk veroordeelde. Zij die hem ontmoetten, leerden de Kerk te koesteren. »* Net zo deed abbé de Nantes, dertig jaar later, in het seminarie van Issy-les-Moulineaux.

Op 1 mei 1916 werd Edward tot priester gewijd in de Sint-Baafskathedraal. De dag ervoor had hij zijn akte van offergave geschreven, waarbij hij zichzelf als slachtoffer aan Jezus aanbood. Hij zou hostie zijn voor de Hostie: *« Eucharistisch Hart van Jezus, hier ben ik als slachtoffer samen met U, voor de zondaars, voor altijd. »* De H. Maagd was er ook, meer dan ooit. *« Totus tuus sum: dat was Edwards vreugde, zijn vertrouwen, zijn strijd-*

kreet. Hij schreef AVE MARIA op elke pagina van zijn schriften. »

MOERZEKE : HET KLOOSTER

Op 7 oktober 1918 kwam een totaal uitgeputte priester Poppe aan in het arme klooster van de zusters van Moerzeke, waar hij tot rector was benoemd. Hij werd er hartelijk ontvangen door een twaalfstal religieuzen en evenveel wezen en bejaarden. Vanaf het begin veroverden het vriendelijke gezicht, de tedere glimlach en de zachte blik van de rector ieders hart. Het uitladen ging snel: twee of drie armzalige meubels, een veldbed, twee kisten, een paar boeken en een afbeelding van het H. Hart. *« Kom eten, meneer de rector, u zult wel honger hebben. »* Maar hij zat nog maar net of hij sprong overeind. *« Mijn God! Hoe kon ik dat vergeten? Zuster, laat me eerst Onze-Lieve-Heer gaan begroeten. Wijst u me de weg naar de kapel? »* Dit vrome gebaar naar de Vriend in het tabernakel liet hij nooit meer achterwege.

Hij zou vier jaar in Moerzeke blijven, met een onderbreking van een jaar in Leopoldsborg. Na een maand kreeg moeder Poppe toestemming van de bisschop om met haar jongste dochter Suzanne naar Moerzeke te verhuizen. Het werk van de jonge rector nam niet te veel tijd in beslag: binnen het klooster pastoraal werk voor de zusters en de inwonenden, dagelijkse mis in de kloosterkapel, elke donderdagavond het heilig uur en enkele geestelijke voordrachten; buiten de muren af en toe de pastoor helpen voor de diensten, de biecht en de catechismus. Niets bijzonders, en toch zou het vuur dat in zijn priesterhart brandde al snel andere zielen, duizenden zielen, voor zich winnen en heel België in vuur en vlam zetten.

Gelukkig was de jonge onderpastoor van Moerzeke, Leo De Keukelaere, lid van de *Filioli*. Er ontwikkelde zich een levendige geestelijke vriendschap tussen de twee priesters. Maar nog geen drie maanden later werd Leo ernstig ziek. Tijdens zijn lange doodstrijd riep hij plotseling uit tegen Edward, die bij hem waakte: *« Het geheim van Maria... Maria is alles! Maria liefhebben is alles. De liefde van Maria is als een vlam die ge aansteekt... Zij is de liefde zelf! In haar hebben we alles... »*

Een andere door de Voorzienigheid geregelde ontmoeting vond plaats op 17 november 1918, na de plechtige mis en het Te Deum voor de Wapenstilstand; Edward maakte kennis met een jonge redemptorist geboortig uit Moerzeke, pater Van Haute, die zijn geestelijk leidsman zou worden. Deze twee vurige zielen begrepen elkaar meteen en deelden hetzelfde enthousiasme voor Maria's genadebemiddeling en de dwaasheid van het Kruis. Voor priester Poppe was het zijn *Duc in altum*, de bevestiging van zijn streven naar een hogere volmaaktheid en zijn ijver voor de daadwerkelijke Heerschappij van Jezus en Maria. Want

DE SCHIPPERSKAPEL

in Moerzeke, waar Edward graag ging bidden en waar hij zelfs in een kruiwagen naartoe gereden werd toen zijn gezondheid tezeer verzwakt was.

hij leed omdat hij zag dat « *de vlam van het Rijk niet langer brandt in de Kerk. Jezus wordt verstikt in het priesterschap, terwijl Hij zich zou moeten verspreiden !* »

Goed omringd en verzorgd kreeg Edward weer wat van zijn energie terug. Begin mei 1919 ging hij naar Leuven voor een bijeenkomst georganiseerd door de *Filioli* in de abdij van de Keizersberg. Een paar dagen eerder had hij de Dochters van het H. Hart in Berchem schriftelijk om hun gebed gevraagd. Hij voorzag dat deze drie dagen van vitaal belang zouden zijn om de ijver van de jonge priesters aan te wakkeren en de *Filioli*-beweging in het land nieuw leven in te blazen. « *Als Jezus in ons, priesters, regeert dan zal Hij in onze noodlijdende parochies en instituten regeren, want Jezus is niet meer geliefd !* »

Ondanks de broederlijke vreugde die onder hen heerste, verloren de priesters zich tijdens het *triduum* in de dingen van de wereld en vertrouwden te veel op menselijke middelen. Op de laatste dag vroeg Edward het woord en zijn tussenkomst maakte diepe indruk. Hij schetste het beeld van een echt priesterlijk en mariaal leven. « *Zijn woorden drongen door de zielen als een mes... Iedereen voelde de wind van de H. Geest.* »

Maar er moest een prijs worden betaald. Enige tijd later vertrouwde Edward zijn nieuwe leids-

man toe : « *Toen het de verkeerde richting uitging op de Keizersberg, heb ik mezelf aangeboden en gezegd dat ik een lang martelaarschap door langzame uitputting aanvaardde.* » Hij had begrepen dat, om apostel van de priesters te worden, Onze-Lieve-Heer hem om zijn totale opoffering vroeg, maar dat de Maagd Maria hem zou vergezellen op die kruisweg. Op 3 mei schreef hij aan een vriend : « *Vandaag, de eerste zaterdag van de maand : een volle aflat voor hen die te communie gaan als eerherstel aan Maria en die ter ere van haar een paar verstervingen doen.* »

En Jezus nam hem op zijn woord. Op 11 mei kreeg Edward zijn eerste hartaanval, snel gevolgd door een tweede, die hem aan de voet van het graf bracht. Hij haalde zijn akte van toewij-

ding, die hij altijd bij zich droeg, tevoorschijn en dateerde ze op 11 mei 1919 ; daarna ondertekende hij ze met de woorden : « *S(ervus) M(ariae) in aeternum* ».

De onderpastoor van een naburige parochie had zich naar het ziekbed gehaast. « *Nooit zal ik die avond vergeten* », schreef hij later. « *Er leek iets hemels op zijn trekken te liggen en hij zei : "Broerke, ik heb Onze-Lieve-Heer nooit gevraagd lang te mogen leven of gelukkig te zijn, zelfs niet om heilig te worden. Ik heb enkel gevraagd dat Hij veel bemind zou worden."* »

Net toen hij veroordeeld was tot machteloosheid en gedwongen immobiliteit en op elk moment een fatale terugval kon krijgen, gaf priester Poppe het beste van zichzelf. Zijn apostolische activiteit leidde tot een prachtige eucharistische en mariale oogst

Mis in de grafkapel van de Z. Edward Poppe te Moerzeke.

over heel België. Vol geloof en grootmoedigheid schreef hij aan een geestelijke in Brugge : « *Denkt ge niet dat in Vlaanderen de "gouden eeuw" weer moet opbloeien : de gouden eeuw van de mariale devotie ? Wat een belofte van kinderlijke onderwerping en eenvoudig innerlijk leven ! Op dit moment zou vooral de toepassing van de bemiddeling van de genaden van Maria het middel kunnen zijn om het religieuze leven te vernieuwen.* »

Van overal kwamen mensen naar Moerzeke om zijn licht en troost te zoeken. « *De eerste keer dat ik hem zag,* » aldus kardinaal Mercier, « *was ik ontroerd tot in het diepst van mijn ziel : er ging een stroom van genade van hem uit.* » Pater Vanmaele van Averbode zei : « *De goede God had hem een soort charisma gegeven. Praten met priester Poppe was een echte genade en ge verliet zijn huis verlicht, getroost en aangemoedigd om goed te doen.* »

Zijn heiligheid was waarachtig en getekend door nederigheid, zoals die van de H. Teresia van Lisieux. « *Priester Poppe* », schreef zijn biograaf, « *was de gelukkigste man, de meest beminnelijke ook, toegewijd tot heldhaftigheid toe en met een waar engelgeduld. Hij was ongelooflijk streng voor zichzelf. Hij weigerde alle pleziertjes. Zijn armoede was meer dan monastiek : een zo volledig mogelijk afsterven van de wereld.* »

Zo straalde hij Jezus uit. Hij wilde heel eenvoudig een priester zijn volgens het Hart van God en het Hart van Maria, een "andere Christus". Hij had, naast een zeer fijn psychologisch doorzicht, een perfect theologisch begrip van het genadeleven en doorgrondde de diepste betekenis van de teksten van de H. Schrift, in het bijzonder aangaande de Maagd Maria. Wanneer hij sprak over de onbegrensde mogelijkheden van het priesterschap, was hij onuitputtelijk. Een van zijn confraters getuigt :

« *Ik luisterde naar hem, maar vond hem te idealistisch voor arme duivels zoals ik, die het goed bedoelen, maar laf zijn en zwak. Ik waagde deze ietwat ongelovige bedenking : "Dat is allemaal goed en wel, Edward, voor een heilige zoals gij, maar het werkt niet voor een slenteraar zoals ik..." Toen staarde hij me aan met zijn doordringende en tegelijk goedge ogen en zei, met een licht verwijt en tegelijkertijd onuitsprekelijk bemoedigend : "Broerke, tussen u en mij is er maar één verschil, maar het is een groot verschil : ik geloof in de genade van mijn priesterschap, en gij aarzelt. Dat is uw zwakte. Geloof, en alles zal voor u mogelijk worden."* »

Naast geestelijke gesprekken bestond zijn voorname apostolaat uit het schrijven van brieven en artikels, zittend in bed. Als schrijfblad gebruikte hij het deksel van een schoolbank, waarop hij een kelk had geschilderd met daarboven een hostie, tegen de achtergrond van een kruis en stralende vlammen. Daaronder had hij het woord "ACCENDATUR" geschreven. « *Ik ben gekomen om vuur op de aarde te brengen ; en wat zou ik willen dat het al brandt* » (Lc 12,49). Dat was het enige doel van zijn enorme correspondentie : het vuur van de Blijde Boodschap van Jezus-Maria in de zielen doen branden.

MOERZEKE : DE GRAFKAPEL

Begin 1920 werd in de abdij van Averbode de Eucharistische Kruistocht gesticht om, in de lijn van de H. Pius X, « *het Rijk van Christus uit te breiden over heel de wereld en te versterken in de zielen van de leden* ». Het kindertijdschrift dat in Vlaanderen de heraut van de beweging moest zijn heette "ZONNELAND", het land van de eucharistische zon. Pater Vanmaele benaderde priester Poppe, die akkoord ging ; vier jaar lang werkten zij prachtig samen zodat de beweging ontelbare vruchten afwierp. Vanop zijn ziekbed schreef Edward zijn artikels, die de harten van de mensen deden ontvlammen. Het aantal "kruisvaarders" vertienvoudigde al snel tot tweehonderdduizend !

De Eucharistische Kruistocht werd zijn mooiste levenswerk. Het was niet gewoon maar een jeugdbeweging : het was **een compleet opvoedingssysteem voor een eucharistisch en mariaal leven in heel Vlaanderen**. Het had de Vlaamse Beweging een nieuwe adem moeten geven, maar daar stak de kerkelijke hiërarchie jammer genoeg een stokje voor...

Op de laatste dag van onze bedevaart wandelden we van Tielrode naar Moerzeke, terwijl we onderweg het rozenhoedje zongen. In de moderne grafkapel droeg de rector de hoogmis op ter ere van het Onbevleete Hart van Maria, waarbij we alle genaden waaraan zowel de Kerk als België en Frankrijk zo dringend nood hebben toevertrouwden aan de tussenkomst van priester Poppe en abbé de Nantes.

*broeder Thomas van OLV van Altijdurende Bijstand
& broeder Edward van OLV van Scherpenheuvel*

OPGELET : NIEUW REKENINGNUMMER !

BE37 7340 7865 9228

Nederlandstalige uitgave van *Il est Ressuscité ! La Contre-Réforme Catholique au XXIe siècle*.

Stichter : † Abbé Georges de Nantes.

Hoofdredacteur : Broeder Bruno Bonnet-Eymard, Maison Saint-Joseph, F-10260 Saint-Parres-lès-Vaudes.

Verantwoordelijke uitgever : L. Oorts, Heideweg 14, B-2980 Zoersel.

Abonnement voor binnen- en buitenland : € 20. Steunabonnement : vanaf € 25.

IBAN : BE37 7340 7865 9228. BIC : KREDBEBB.

Internet : <http://nl.crc-resurrection.org/> – E-mail : hij.is.verrezen@gmail.com